QL
461
.R873
ENT

Kot. 7 fuzet 10
1900: dec.

SM
3

3 9088 01427 0235

Ent. Soc. Wash. Ent. Soc. of W. Jan. 16, 1901

QL
461
R873
ENT

VII. kötet. 1900. deczember hó. 10. füzet.

ROVARTANI LAPOK

HAVI FOLYÓIRAT

különös tekintettel a hasznos és kártékony rovarokra

DR. BEDŐ ALBERT DR. ENTZ GÉZA
DR. CHYZER KORNÉL DR. HORVÁTH GÉZA

KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL

SZERKESZTIK

A. AIGNER LAJOS ÉS CSIKI ERNŐ.

BUDAPEST, 1900.

A ROVARTANI LAPOK SZERKESZTŐSÉGE ÉS KIADÓHIVATALA

VIII., RÖKK-SZILÁRD-UTCZA 32.

Megjelenik minden hónap első napján, julius és augusztus havak kivételével
Előfizetési ára egész évre 8 kor.

Tartalom.

Havasi lepkéink. *A Aigner Lajostól.* 199
A firkáló-bogárról. *Csiki Ernőtől.* Ábrával 203
Adalék Magyarország lepke-faunájához. *Dahlström Gyulától* . . . 205
A Noctuák biologiájához. *A. Aigner Lajostól* 207
Különfélék:
Új szakfolyóirat 211
Pterogon Proserpina Pall. *Weiszmantel Vilmos*-tól 212
Gölniczbányai lepkék. *Hudák Ede Ágost*-tól 213
A »fekete pók« 213
Papilio Machaon. L. *Gruber Edétől* 213
Phosphoreskáló lepkék 214
Az édesvízi atkákról 214
A Macroglossa stellatarumról. *A. A. L.*-tól 214
† Mik József 214
Helyreigazítás 214

Levélszekrény.

Tomala Nándor úrnak. A Staudinger-Rebel-féle Lepidoptera-katalogus, a kiadó értesítése szerint, nehány hónap mulva jelenik meg. A megrendelést feljegyeztük. Nem érdektelen, hogy nálam nov. 4-ke óta naponkint kel ki 1—2 P. Podalirius, oly őszi bábok után, melyeket folyton a szobában tartottam; még pedig typikus 8-lineatus és 10-lineatus, valamint transitus ad 9- és 11-lineatus. Ezek határozottan nem elkésett, hanem korán kikelt példányok. *A.*

Hudák E. A. úrnak. A beküldött lepkeszárny a *Boarmia repandata* L. *ab. conversaria* Hb.-től való. Egészsége reménylem javult. Adja Isten Szíves üdvözlet. *A.*

A kir. magy. Természettudományi Társulat állattani szakosztálya minden hónap **első pénteken (VIII., Eszterházy utcza 1.)** ülést tart. Vendégeket szívesen lát.

A budapesti entomologusok *minden pénteken este* a Muhr-féle vendéglőben (Kerepesi-út 44.) találkoznak.

Kedvezmény.

Az 1897., 1898. és 1899-iki teljes évfolyammal még szolgálhatunk. Új előfizetők fele áron kaphatják. Az előbbi kötetekből csak egyes példány áll rendelkezésre; ezek következő áron kaphatók: I. kötet 10 kor, II. kötet 6 kor, III. kötet 10 kor.

Az előfizetési összegek kiadóhivatalunkhoz (VIII. Rökk-Szilárd-utcza 32.) címzendők.

Havasi lepkéink.

Irta *A. Aigner Lajos.*

A ki a havasokban a lapályból az örökös hó regiójába felhatol, az nehány óra lefolyása alatt különböző szélességi fokok éghajlatán haladhat át, s a flóra- és faunának az által előidézett változásait itélheti meg.

Midőn a franczia természetbúvár az Araratra felhágott, a hegység tövén Armenia növényeit találta, fölebb Olaszországéit, még fölebb Páris környékéit, azontúl Svédországéit. Ez minden magasabb hegységben ismétlődik, és kivált elszigetelten álló hegycsúcsokon meglepő hatással van. A hegyek tövén levő többnyire gazdag flóra és fauna, minél magasabbra feljutunk, annál szegényebb lesz fajokban, de aránylag gazdagabb egyedekben. Ez a flóra és fauna pedig sajátos és egyrészt az északi tájakéval bizonyos összefüggésben áll, másrészt pedig az egész világ magasabb hegységein rokonnak, sőt gyakran azonosnak bizonyul, úgy hogy a növényeknek és állatoknak, ha nem is mindig ugyanazon fajaival, de gyakran ugyanazon genusaival találkozunk úgy Európa és Ázsia, mint északi, sőt déli Amerika havasain is.

Kárpáti havasaink e tekintetben nem képeznek kivételt, és számos lepkefaj, melyet úgy a Tátrában, mint az erdélyi havasokon talalunk, előfordulnak pl. Svajczban, sőt északon is.

Mindenek előtt szükséges, a svajczi alpesek lepkefaunájával megismerkednünk, a mely a fajok magasságbeli elterjedésére nézve a legalaposabban van felkutatva. Frey (Die Lepidopteren der Schweiz) szerint összeállítjuk azokat a nappali lepkéket, a melyek 4000 lábon fölül, vagyis a havasalji regiótól kezdve ott előfordulnak.

A *Papiliók* közül csupán a *Machaon* hatol fel 7000 lábig, északon pedig a 65. fokig. A *Parnassius* genusból, mely Közép-Ázsia havasaira nézve jellemző fajokat mutat fel, az *Apollo* leginkább csak csekélyebb magasságban fordul elő, de 6000—6500, sőt egyes helyeken 7570 lábig is felhatol. Ellenben *Delius* a lapályban egyáltalában nem, hanem csak 4000—7500 lábnyi ma-

gasságban mutatkozik. *Mnemosyne* csak 5500 lábig emelkedik. Ugyanaddig röpül *Aporia crataegi*, annál magasabban a *Pierisek*, úgy *brassicae* 7—8000 lábig, szintúgy *rapae* a hó határáig, *napi v. bryoniae* csekélyebb magasságot kedvel, holott *Callidice*, mely északon hiányzik, 9346 láb magasságban is találtatott. Az *Anthocharisek* közül *Belia* csak 5000 lábig, *cardamines* és *sinapis* pedig 6000-ig hatol.

Az északon és Középázsia havasain különösen gazdag *Colias* genus az Alpokban is jól van képviselve: *Palaeno* 4600—6000 lábig, *Phicomone* 8000-ig, *Hyale* szórványosan 8000-ig, *Edusa* 7000—8000-ig emelkedik, *Rhodocera rhamni* pedig 6791-ig. Az Alpokban erősen képviselt Lycaenidák közül az északon is honos *Thecla rubi* magasra megy fel (5500 lábig) *Polyommatus virgaureae* 7000-ig; *Hippothoë v. Eurybia* 5500 lábnyi magasságban nem ritka, de a fahatárt nem igen haladja túl; *Dorilis*, *phlaeas* és *Amphidamas* csak 4000 láb magasságot érnek el. *Lycaena Argus v. Aegidion* a fahataron felül emelkedik; *Optilete* 4—7000 láb közt közönséges; *Hylas* és *Pheretes* 7000 lábig röpül, szintúgy elvétve *Astrarche*; *Orbitulus* pedig 8000-ig; *Eros* 5—6000 lábnál gyakori, 7000-nél pedig már ritka; *Bellargus* és *Corydon* 6000—6500, az utóbbi olykor 7000 lábot, *Damon* és *Donzelii* pedig 6000 lábot ér el, míg *minima* a 7000-et is túlhágja; *semiargus* és *Alcon* 7000-ig, *Arion* pedig csak 6000-ig található.

A *Vanessak* magasra felszállanak: *Jo*, *Antiopa* és *Atalanta* 7000 lábig, *cardui* pedig 8500 lábig; az *urticae* is igen magasra megy fel. A *Melitaea* genus a havasokra nézve igen jellemző: *Cynthia* és *Aurinia v. Merope* 8000 lábig hatol; *Maturna*, *didyma* és *dictynna* 6000-ig; *Athalia*, *Aurelia* és *Parthenie v. varia* 4000-ig; *asteria* pedig 7000 és 8560 lábnyi magasságban röpül.

Az *Argynnis* kiválólag északi és havasi genus. *Thore* és *Ino* csak 5000 lábig emelkedik, *Selene* 5500-ig, *Euphrosyne* 6000-ig, *Niobe* szórványosan 7000-ig, *Lathonia* 8000-ig, *Pales* 9000-ig, holott *Aglaja* ritka a fahatáron felül.

Csaknem teljesen havasi az *Erebia* genus: míg *Melampus* 3000—7000 lábig, *Pharte* 4000—6000 ig, *Epiphron* 4000—7000-ig, sőt 8000-ig, *Eriphyle* 8000-ig, *Pronoë* 5000—6000-ig, sőt azontúl is, *Mnestra* 5000—7000-ig, *Evias* 6000-ig, *Goante* 6500-ig, *Manto* 8000-ig, *glacialis* pedig 9340-ig hatol, addig *Oeme* 5500, *Nerine* 5000, *Ceto* 4500, *Medusa*, *Stygne* és *Tyndarus* 4000 lábnál maga-

sabbra nem száll; viszont *Ligea* és *Euryale* 6000 lábnál, *Gorge* pedig 8000-nel is felül emelkedik. *Oeneis Aëllo*, mely már 2000 lábnál mutatkozik, 7000 lábnyira is emelkedik.

A Satyrusok közül csupán *Semele* száll 6000 lábig, szintúgy mint *Pararge Maera* és *Hiera* és *Coenonympha Pamphilus*, míg *C. Satyrion* 4000 és 7000 láb közt fordul elő.

Syrichthus serratulae 6500 lábig, *Andromedae* 4000-ig, sőt magasabbra hatol, *Cacaliae* pedig 5500 és 7500 láb közt található. *Hesperia sylvanus* 6000 lábig, *Actaeon* és *Comma* pedig 7500-ig megy fel.

Ugyanoly arányban találhatók a havasokon a *Heterocerák* is.

Ezek után helyén való lenne, összehasonlítás kedvéért, Magyarország havasi lepkéinek magassági elterjedését feltüntetnünk, a mi kétsegen kívül nagy érdekkel bírna. Ámde az a bökkenő, hogy hazai gyűjtőink figyelmüket arra eddigelé ki nem terjesztették. Egyik-másik, mint pl. Frivaldszky János (Máramaros, Krassó), Geyer Gyula (Tátra), Husz Ármin (Sáros, Tátra) és Dr. Vángel Jenő (Árva, Trencsén) megemlíti ugyan, mely havason minő állatokat gyűjtött, de azt nem, hogy annak alján, közepén vagy tetején, vagyis minő magasságban. Egyedül Dr. Czekelius Dániel említi fel nehány lepkéről, hogy mily magasságban figyelte meg, de ezek is csak szórványos adatok.

Egészben véve lepkéinknek a havasokon előfordulásáról úgyszólván semmi adattal sem bírunk, és jelen soraink czélja épen az, hogy gyűjtőink figyelmét arra felhívjuk.

Egyelőre csak combinálhatjuk, hogy a havasokon is élő lepkéink valószínűleg minő magasságban fordulnak elő, még pedig azáltal, hogyha magassági viszonyainkat a svajczi akkal egybevetjük. A svajczi északi alpesekre nézve Heer öt főregiót állapított meg, melylyel Drude-nak a Tátrára nézve elfogadott felosztását állítjuk szembe.

Az alpesi főregiók:	A tátrai regiók:
I. Alsó regió, 2500 lábig, vagyis a diófa felső határáig.	1. Dombrétek, mívelési regió és alsó erdei regió, a formatióképző bükkfával és fenyővel, a vörös fenyő stb. mellett, 3245 lábig.
II. Hegyi regió, 4000 lábig, vagyis a bükkfa határáig.	

II. Havasalji regió 5500 lábig, vagyis a fák határáig.	2. Felső fenyves regió, a formatióképző vörös fenyővel és bajaggal: a) Sűrű fenyveserdő, czirbolyafenyő nélkül, 4120 lábig. b) Hézagos fenyves, közbe szórt czirbolyával és gyalogfenyő bokrokkal, 4770 lábig. 3. A gyalogfenyő regiója: a) A czirbolyának csoportos előfordulásáig, 5250 láb.	III. Havasalji regió.
IV. Havasi regió, 7000 lábig, vagyis a havasi rózsa határáig, mely a központi alpesekben már 6000 lábnál, Közép-Németország havasain pedig már 3000—3500 lábnál következik be.	b) Gyalogfenyő, czirbolya nélkül, 5700 lábig. 4. Havasi rétek regiója: a) A gyalogfenyő felső határa, 6080 lábig. b) Fűzfa s egyéb bokor, 6650 lábig.	IV. Havasi regió.
V. Subnival regió, 8000 lábig, vagyis a hóvonalig, sőt azon még valamivel túl, úgy hogy a növényzetnek nyoma 9000 lábnál elenyészik.	c) Subnival társasnövények, a csúcsig, 8436 lábig. A tényleges hóvonal 7283—7600 láb közt fekszik.	V. Subnival regió.

E szerint azok a lepkék, melyek Svájczban a hegyi regióig, 4000 lábig találhatók, a Tátrában csak 3245 lábig fordulhatnak elő; a havasaljiak, ott 5500 lábig, nálunk csak 5250 lábig; a havasiak ott 7000 lábig, nálunk csak 6650 lábig; a hóaljiak pedig ott 8000, sőt 9346 lábig; nálunk csak 7600 lábig, illetve a legmagasabb csúcsig, 8436 lábig. Megjegyzendő, hogy ezek a határok a déli havasokon bizonyára jóval magasabbra terjednek.

Vajon ezeknek a combinált határoknak a tényleges állapotok megfelelnek-e, annak megállapítása a jövendőbeli kutatások egyik elég fontos feladata lesz. Fel is hívjuk az oly buzgó lepkészeket, minő első sorban gróf Wass Béla, a kik havasi vidéken gyűjtenek, hogy a magassági előfordulásra különös súlyt helyezzenek, a mivel a tudománynak nagy szolgálatot tehetnek. Nemzeti Muzeumunk részéről pedig remélhetjük, hogy ezentúl évenkint egy-két gyűjtőt a Tátrába s egyéb havasainkra ki fog küldeni, a kik megfelelő műszerekkel ellátva, kötelesek legyenek, észleleteik magassági pontját esetről-esetre feljegyezni.

A firkáló-bogárról.

Irta *Csiki Ernő.*

Az *Adoxus* vagy *Eumolpus* nemből hazánkban a magyar bogárkatalogus szerint az *Adoxus obscurus Linn.* és annak fajváltozata, a *var. vitis Fabr.* fordul elő, mely utóbbi kártételei révén eléggé ismeretes.

Weise nem régen egyik dolgozatában (Archiv für Naturg. 64. Jahrg. I. Bd. p. 189—191) rámutatott arra, hogy az *Adoxus vitis Fabr.* nevet helytelenül alkalmazzák a firkáló bogárra. Az az állat, melyet Fabricius (Syst. Entom. p. 108) *Cryptocephalus vitis* név alatt írt le, nem más mint a *Cyptocephalus coryli Linn.* hímje, a Fabricius-féle név tehát ennek synonymája. Ezek után mint legrégibb név a Schrank-féle *villosulus* használandó a *vitis auct. nec Fabr.* helyett.

Hazánkból származó nagyobb anyag átvizsgálásánál azt találtam, hogy e nemből nálunk 2 faj és 2 fajváltozat fordul elő. Ezek testüknek szőrzete alapján könnyen megkülönböztethetők. Meghatározásukra szolgáljon a következő kulcs:

1. A test felszínén levő szőrzet fehér . . . . . 2.
— A test felszínén levő szőrzet sárga . . . . . 3.
2. A szárnyfedők feketék . . *Adoxus obscurus Linn.*
— A szárnyfedők barnák . . . *var. epilobii Weise*
3. A szárnyfedők barnák . *Adoxus villosulus Schrnk.*
— A szárnyfedők feketék . . . *var. Weisei Heyd.*

A firkáló bogarak általános tulajdonságai: Erősen lehajlott és mélyen az előtorba húzódott fej, homlok hosszbarázdával. A csápok a test felénél hosszabbak. Előtora gömbölyű, szélesebb mint hosszú. Torpaizsa hosszúkás. A szárnyfedők oly szélesek mint az előtor, a farfedőt nem takarják be, sűrűn de rendetlenül pontozottak, helyenként nagyobb pontokkal, melyek hosszanti sorokat alkotnak. A lábak hosszúak, czombjaik kissé megvastagodottak. A karmok tövük fölött ketté osztottak, belső águk rövidebb és tompább.

A fírkáló bogár fejlődésmenetét Dr. Horváth Géza[1]) ismertette először. Daczára annak, hogy ezen bogár pl. Dél-Franczia-országban már régen kártékonyan lépett fel, fejlődését és kártékonyságának mibenlétét nem kutatták. Pantocsek Rezső, nagyszombati gyógyszerész lett először figyelmes arra, hogy szőlőjének gyökerét egy lárva rongálja. Dr. Entz Ferencz és Dr. Horváth Géza erre a helyszínen megvizsgálták a megrongált szőlőket. Dr. Horváth mindjárt constatálta, hogy a leveleken a fírkáló bogár okozta a rágásokat és hogy a gyökereken található bogárlárva is valószínűleg ennek a bogárnak a lárvája lesz. Ennek eldöntése végett nehány szőlőtőkét Budapestre hozott, hol feltevése be is bizonyosodott, mert három hét lefolyása alatt számtalan bogár fejlődött ki.

Az *Adoxus villosulus Schrnk.* lárvája 8 mm. hosszú, sárgásfehér, feje sötétebb, teste egyes sárga szőrökkel fedett és 13 testgyűrűből áll. Szemei nincsenek, ezek helyett a fej oldalán egy világos harántfolt van. A csápok rövidek, két hegyűek.

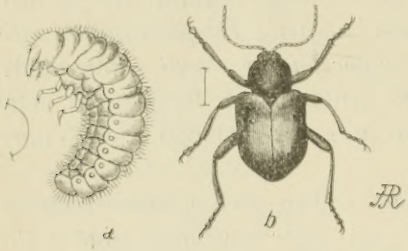

A kifejlődött bogár a szőlőlevelek vagy a hosszú levelű fűzike (*Epilobium angustifolium L.*) levelein összevissza haladó vonalalaku rágásokat tesz, melyek 5—10 mm. hoszszúak és 2—3 mm. szélesek. A szőlőszemeket ritkán támadja meg, a midőn rajtuk a felhámsejteket keskeny szalag alakjában lerágja. Ilyen természetű kártételét Ér-Diószegen és Rákón észlelték[2]). Lárvája kezdetben a vékony, később vastagabb gyökereken vályu forma csatornákat rág, melyek előbb-utóbb annak pusztulását okozzák.

A fírkáló bogár, mint az eddigi megfigyelések mutatják, parthenogenetikus úton fejlődik. Weise egyik munkájában azt írta ugyan[3]), hogy az *Adoxus vitis* penisét kipraeperálta, de utóbb ez állítását visszavonta[4]) és megjegyezte, hogy az, a mit penisnek tartott, csak az összetolt tojócső volt. A nőstények petéiket oly levelek alsó lapjára rakják, melyeken azok a nap hevétől teljesen meg vannak védve. A kikelő apró lárva leesik a földre és felkeresi a szőlő gyökerét, hol tovább fejlődik.

[1]) Verhandl. zoolog.-bot. Ges. Wien. XXIII, Bd. 1873. p. 37—40. Taf. I. B. fig. 1—5.
[2]) A m. kir. Rovartani Állomás Közleményei. I. köt. 8. füz. 72. l. (1892).
[3]) Naturgeschichte der Insekten Deutschlands. Bd. VI. 277. (1882).
[4]) Archiv für Naturg. 64. Jhrg. I. Bd. 190. (1899).

A firkáló bogár kártételei ellen valo védekezés több magyar munkában is le van írva[1]), sőt a lárvája ellen a szénkénegezést először hazánkban alkalmazták. A védekezés két irányban történhetik: 1. a kifejlődött bogár, 2. a lárvájának irtásában. A kifejlődött bogár irtása, annak összegyűjtésében áll, bogártálcza segítségével vagy baromfiak felhasználásával, a lárváját őszi szénkénegezéssel lehet sikeresen pusztítani, persze csak alkalmas talajviszonyok mellett.

A faunára új *var. epilobii Weise* hazánkban nem ritka; termőhelyei: Szent-Endre (Biró), Turcsek (Biró), Vihorlat (Mocsáry), Parád (Pável), Koritnyicza (Xántus), Szent-Erzsébet (Csiki) és Ferenczfalva (Frivaldszky János). A *var. Weisei Heyd.* eddig csak a Tátrából (Biró) ismeretes.

Adalék Magyarország lepke-faunájához.

Irta *Dahlström Gyula.*

A R. L. VII. kötetének 114—117. lapján megjelent közleményem kiegészítéseül a következőkben röviden felsorolom azokat a fajokat és tájváltozatokat, melyeket hosszú gyűjtői pályámon az ott foglaltakon kívül, mint a hazai faunára újakat megfigyeltem. Ime:

Deilephila euphorbiae var. rubrescens Garb. A felső szárny világos helyei piros tünetűek, alul pedig a piros színezés élénkebb.

Smerinthus hibr. hybridus Westw. Példányom *ocellata* ♂ és *populi* ♀-től származik. Felsőszárnya a *populi*-éhoz hasonló, csupán külső szegélye csaknem oly alakú és csipkés mint az *ocellata*-é. Alsó szárnya inkább hasonlít az *ocellata*-éhoz, de megvan a *populi*-nak barna tőpettye is. 1884-ben tenyésztett hernyóból nyertem.

Trochilium crabroniforme Lew. Kisebb az *apiforme*-nél

[1]) Dr. Horváth Géza, Védekezés a kártékony rovarok ellen. (A m. kir. Rovartani Állomás Közleményei. I. köt. 9. füzet. 1898. 9. és 14. l. ábrával).

Jelentés az 1890—1893. években felmerült gazdasági rovarkárcról. (A m. kir. Rovartani Állomás Közleményei. I. köt. 11. füzet. 1894. 62—66. l. 2 ábrával).

Jablonowski József. A szőlő betegségei és ellenségei. Budapest, 1895. 133—137. l. 28. és 29. ábra.

Dr. Lovassy Sándor. Keszthely vidékén az utóbbi években felmerült nevezetesebb rovarkártételekről. (A keszthelyi m. kir. gazdasági tanintézet évkönyve az 1897. és 1898-ik évekről. Keszthely, 1899. 105—107. l. 2 ábrával.)

tora barna, nyaka sárga. Északnyugati állat; Németalföldön, Angol- és Németországban honos.

Ino statices L. var. crassicornis Stgr. A törzstajnál nagyobb, potrohа testesebb, csapja pedig jóval vastagabb. Főleg a Balkánban honos.

Setina irrorella Cl. *ab. Freyeri* Nick. Felsőszárnya a törzsfajénál világosabb, a szegély előtt feketés pettyekkel. Leginkább a magas Alpeseken fordul elő.

Hepialus humuli L. *var. hethlandica* Knaggs. A ♂ felső szárnya sárgás, rehány barna sávval. Eddig csak Shetland szigetén találták.

Bombyx crataegi L. *var. Ariae* Hb. A törzsfajnál nagyobb és sötétebb színezésű. Hegyi lakó. — *B. neustria* L. *ab. unicolor* Stgr. Egyszínű tarka, sávok nélkül.

Lasiocampa populifolia Esp. *var. aestiva* Stgr. A törzsfajnak II. ivadéka s annál sötétebb és felényivel kisebb. — *L. pini* L. *ab. brunnea* Stgr. Egyszínű barna, minden rajz nélkül.

Acronycta euphorbiae F. *var. montivaga* Gn. A törzsfajnál sötétebb, egyszínűbb. Hegyi lakó.

Mamestra dissimilis Kn. *var. varians* Stgr. Világosabb színezésű, tisztábban látható rajzokkal. — *M. dentina Esp. ab Latenai* Pier. A törzsfajnál sötétebb. Leginkább hegyi vidékeken fordul elő.

Hydroecia nictitans Bkh. *var. lucens* Frr. A törzsfajnál valamivel nagyobb, fehér vagy vörös maculával.

Leucania lythargyria Esp. *var. Argyritis* Rbr. Felső szárnya világosabb színű, az alsó szárnyon kijebb álló pontokkal. Déli állat, hazája főleg déli Németország, Sicilia, Dalmatia és Syria.

Caradrina quadripunctata F. *var. Menetriesii* Kretsch. Csaknem egészen egyszínű sötétszürke. Északi fajváltozat, leginkább Finn- és Oroszországban találták eddig. — *C. Selini* B. Az előbbinek törzsfajához hasonló, de finomabb színárnyalattal. Hazája kivált Svajcz, északi Németország, Szilézia és Sarepta.

Cosmia contusa Frr. Rozsdabarna színezésű, középen sötétebb árnyalattal, elmosódott maculákkal. Közép és északi Németországból ismeretes.

Cleoceris viminalis F. *var. obscura* Hw. A törzsfajnál jóval sötétebb színű. Tulajdonképi hazája Angolország.

Orthosia pistacina F. *var. Serina* Esp. A törzsfajnál jóval halványabb, csaknem egyszínű.

Xanthia aurago F. *ab. unicolor* Stgr. A törzsfajnál sötétebb, egyszínű.

Calocampa solidaginis Hb. Szürke, barnás és fehéres vegyítéssel, csipkés harántsávokkal. Eddig főleg közép és északi Európából volt ismeretes, de előfordul az Ural- és Altai-hegységben is.

Herminia modestalis Heyd. Egyszerűen szürkén színezve; hasonlít a *H. tentacularia*-hoz, melynek fajváltozatának sokáig tartották is. A havasok lakója.

Eugonta quercinaria Hfn. *ab. equestraria* Stgr. A törzsfajnál barnásabb, csak a középtér világos sárga.

Hibernia leucophaearia Schiff. *ab. marmorinaria* Esp. Széles feketés sávokkal.

Phigalia pedaria F. *ab. extinctaria* Stgr. Csaknem egyszínű, kevés maculával.

Boarmia robararia Schiff. *ab. infuscata* Stgr. A törzsfajnál jóval sötétebb és egyszínűbb. — *B. luridata* Bkh. *ab. obscurior* Stgr. A törzsfajnál sötétebb, egyszínű.

Psodos alticolaria Mn. Egyébkint csak is Karinthia, Svajcz és Piemont havasain honos.

Cidaria hastata L. *var. gothicata* Gn. A törzsfajnál sokkal sötétebb, csaknem a szárny közepéig fekete. Egyébként Labradorban honos. Példányom talán csak átmeneti. — *C. unifasciata* Hw. Ózbarna, a szegély előtt barnaszürke, a középtéren fehér vonallal. Ez a törzsfaj hazánkból eddig ismeretlen volt, holott fajváltozata *ab aquilaria* H.-S. nálunk helyenkint elég gyakori.

Eupithecia trisignaria H.-S. Rőttes hamuszürke. Egyébkint Német- és Angolországban, Németalföldön és a Svajczban honos. — *E. virgaureata* Dbld. Rőttes palaszínű, nagy fekete középponttal. Eddig Angol- és Franczia-ország, Svajcz, északnyugati Németország és Szilézia lakosaként ismeretes. — *E. expallidata* Gn. Igen nyújtott felsőszárnya világos bőrszínű. Eddig Német- és Angolországból, Belgium- és a Svajczból ismertük.

A Noctuák biologiájához*)

Irta ***A. Aigner Lajos.***

Simyra nervosa O. Hazánkban csak kevés helyen és többnyire ritka: Budapesten olykor gyakoribb márcz. végétől máj. végéig és jun. 22-től aug. 20-ig este virágokon. — Hernyója máj.

*) L. R. L. VI. 147. 172. 190. l.

20-tól jul. 12-ig és aug. 5-től okt. 14-ig Euphorbiákon, Linarián és Chondrilla junceán. Tenyésztésénél a házikóba sok ránczba összehajtott rongyot kell felaggatni, a melyben elgubózik; különben a tüllfödelet rágja meg és gubójához azt használja fel.

Clidia geographica F. Déli Tirolban, déli Oroszországban, északkeleti Törökországban, Galicziában és Magyarországon, itt aránylag kevés helyen, Budapestnél ápr. 21-től jun. 6-ig és jun. 15-től jul. 27-ig. — Hernyója máj. 24-től jul. 27-ig és aug. 19-től okt. 4-ig Euphorbiákon, fiatal korában társasan laza szövedékben, melybe vedlés végett később is visszatér. Czélszerű csupán második ivadékát tenyészteni s a házikóba mohát tenni, a melyben elbábozódik.

Acronycta alni L. Magyarországon ritka és csak kevés helyen; Budapest környékén csupán hernyóját észlelték, még pedig augusztus, szeptemberben éger-, nyír- és rezgő nyárfán. Házikójába korhadt fát vagy bogáncskóró belét kell adni, a melyben szeret elgubózni.

A. strigosa F. Inkább hegyi vidékeken, Budapesten hiányzik. Hernyója a felvidéken gyümölcsösökben szilvafán. Mindenütt ritka.

A. tridens Schiff. Egész Magyarországon; Budapestnél ápril. május és junius, juliusban. — Hernyója máj. közepétől jul. közepéig és szept. elejétől okt. közepéig fűzön, főleg azonban galagonyán, többnyire társasan.

Bryophila muralis Forst. Kevés helyen és ritkán, Budapesten augusztusban régi kőfalakon. — Hernyója áprilisban sziklák moháin, de csak este felé jön elé rejtekéből.

Mamestra Leineri Frr. Ezt a Noctuát *Kindermann* fedezte fel 1835-ben Budapesten, később Peszéren is találták, különben csak déli Oroszországban és Bécsnél fordul elő. Homokos vidékeken nappal és este, fekvő vagy rakott nyárfarőzséből, vagy száraz időben a fán lógó száraz gallyakról kopogható, kivált ott, a hol magas a fű. Temetőkben a keresztekbe rejtőzve található. Száraz évben jobban tenyészik, mint nedvesben.

Aporophila lutulenta Bkh. Sept. végén és októberben ritka. — Hernyója májusban Anthericumon és *Capsella* bursa pastorison.

Ammoconia caecimacula F. Szept.—októberben elég gyakori rőzse alatt, csalétekre is jön. — Hernyója májusban árnyas helyeken Anthericumon, éjjel meringethető, de bajosan tenyészthető.

Thecophora fovea Tr. Bupapesten egykoron gyakori, manapság igen ritka, szept. végén, októberben, este $^1/_2$9 órakor kel ki és $^1/_2$10 órakor már röpül. — Hernyója májusban tölgyön: nyugalomban fejét és mellső szelvényeit oldalt csapja és mellső

ábait kiterjesztve, mintegy védekező állásban tartja. Május vegén levelek közé szövi magát, de csak szeptemberben bábozódik.

Chariptera viridana Walch Budapesten elég ritka juniusban, de még szept. végén is fogtam kopott példányt. — Hernyója famohán él, napközt szilvafatörzsén találtam, de galagonyáról is kopogtam. Bábja szeptembertől tavaszig vad körtefák, szilva- és diófák alatt a földben található.

Valeria oleagina F. Nem ritka májusban sziklákon, olykor igen elrejtve, gyakran azonban egészen nyiltan is, úgyszintén virágzó kökénybokrok alján ülve. — Hernyója május, juniusban kökényen és galagonyán; éjjel kell kopogni. Bábját tavaszkor nem szabad megnedvesíteni.

Apamea testacea Hb. Augusztusban. — Hernyója juliusban gyep alatt a földben, giliszta kinézésű. Bábját legjobb füves kertekben a fák körül ásni.

Luperina virens var. immaculata Stgr. Jul.—augusztusban nem ritkán lehet tolgyfáról és kökényről lekopogni, napközt szeret virágzó Verbascumon ülni; esti 9—10 órakor kel ki és fűszálakon ülve található.

L. Zollikoferi Frr. Csak az Altaiban, Berlinnél és hazánkban, még pedig októberben Budapesten, ahol *Kindermann* 1834-ben fedezte fel. — A még le nem írt zöld hernyó május közepén erdei tisztásokon Thalictrumon és füveken, rőzse alatt is; mocsaras nádból is meringethető.

Hadena porphyrea Esp. Sept.—októberben nem ritkán lehet rakott rőzséből kopogni. — Hernyója jun. elején Solidago közelében rőzse alatt.

H. ochroleuca Esp. Budapesten igen ritkává vált. — Hernyója májusbn búzáról meringethető, mielőtt ez kalászt hajt.

Cloantha radiosa Esp. Ápr. közepétől május végéig és jul. közepétől aug. végéig gyakran röpköd napközt Echiumra, Eryngiumra és különféle virágokra, száraz (mult évi) Hypericumra is s ez utóbbin, kivált az est homályában és korán reggel copulában is található. — Hernyója jun. kőzepétől jul. közepéig és augusztusban Hypericumon.

Polyphaenis sericata Esp. Jun. közepétől jul. végéig elég ritka, szeret csalétekre jönni. — Hernyója ápr. végétől máj. végéig Ligustrum vulgarén és Syringa vulgarison, de mindig az erdő mély árnyékában, napközt a tápnövény alatt levő száraz lomb között, melyet kereséseül esernyőben meg kell vizsgálni és melyből a házikóba is kell tenni, mivel abban bábozódik.

Mania maura L. Budapesten ritkává lett; valamikor régi fahidak alatt találták. Szerém-megyében nedves völgyekben és heverő elszáradt görögdinnyéken.

Hydroecia leucographa Bkh. (Lunata Frr.) Csak Herkulesfürdőnél a Domogleten, melyen hernyója a Peucedanum longifolium töve aljában és gyökerében él, de a felnevelése igen bajos lévén, inkább bábját keresik. Azon időben (augusztus közepén) azonban az elszáradt növényt már a szél letörte és magával ragadta. Ennek folytán csak a hernyó nyomát kell keresni, t. i. a növénynek a föld színén letört tövét s azon kis rakás sarat, melyet a hernyó kilökött. Ha ezt megtaláltuk, a gyökeret erős késsel ki kell ásnunk, a mi azonban nagy nehézséggel jár, mivel a gyökér többnyire sziklarésekbe szorul. A lepke aug. végén jelenik meg és miután potroha különben olajos lesz, belét ki kell venni s az ürt vattával kitömni.

Gortyna ochracea Hb. Aug. elejétől szept. elejéig hernyója és bábja gyalogbodza töve alján vagy gyökerében.

Nonagria neurica Hb. Egykoron Budapesten találták, még pedig hernyóját jun. elején oly nádszálban, melynek hegye elszáradt. Az ilyent lehető mélyen lent kell levágni. Nevelése igen fáradságos. A lepke testét, mihelyt a feszítődeszkáról levettük, napthában kell áztatni.

N. geminipuncta Hatch. Budapest közelebb környékén már alig lesz található. Hernyója ugyan úgy keresendő, mint az előbbié, de 14 nappal utóbb; olykor a nádnak 3. vagy 4. tagjában lakik: a nádszál hegye elszáradt. A lepke juliusban.

Tapinostola musculosa Hb. Hazánkban csak Budapestnél, itt is igen ritkán, jul. közepétől aug. közepéig, mélyebben fekvő, vagy nedves helyeken levő szántóföldeken akkor kel ki, mikor a búza csaknem megérett s akkor éjjel fogható, vagy úgy, hogy a kaszásokat követjük, a kik a Noctuát kaszálás közben felzavarják. Napközt tarlókon is, igen gyorsan röpül virágról-virágra, bogáncson is szeret ülni.

Leucania obsoleta Hb. Áprilistól jul. közepéig nem ritka. Hernyóját szept. végétől okt. végéig keressük, mielőtt még a nádat levágták volna. A tavaly vágott nádból megmaradt tövekben található. Azokban lakik. A meddig éjjelenkint a nád leveleiből táplálkozik, reggel mindig visszatér lakásába. Késő őszkor annak nyilását befonja s úgy mint hernyó telel ki, csak áprilisban bábozódik és még ugyanabban a hónapban kel ki a lepke.

L. evidens Hb. Mindenütt ritka, nálunk két ivadékban, máj. közepétől jul. végéig és aug. közepétől szept. végéig tölgyről ko-

pogva, de napközt gyalogbodzán ülve is találtam. Olykor már délután is röpül, többnyire azonban estefelé; éjjel virágokon fogható. — Hernyóját juliusban és aug. közepétől szept. végéig éjjel a Pimpinella saxifraga és Seseli montanum virágjáról lehet meringetni, napközben a tápnövény alatt a laza földben tartózkodik, forró nyáron gyakran élősdiek által meg van szúrva.

Különfélék.

Új szakfolyóirat. A kir. m. Természettudományi Társulat, a kebelében működő állat- és növénytani szakosztályok kezdeményezése folytán elhatározta, hogy a „Pótfüzetek“ czímen eddig megjelenő folyóiratának két-két füzetét az említett szakosztályok rendelkezésére bocsátja, hogy a szakülléseken beterjesztett dolgozatok megjelenésének tért nyisson. Az állattani szakosztály ülésein előterjesztett dolgozatok „*Állattani Közlemények*“ czím alatt jelennek meg a Dr. Daday Jenő ezidei szakosztályi jegyző szerkesztése mellett. Az első füzetben, a mely már ez évi május havában került ki a sajtó alól, a czikkek sorozatát dr. Entz Géza „A sós vizek faunája“ czímű becses tanulmánya nyitja meg, a melyben a hazai konyhasós vizek állatvilágára vonatkozó tudományos adatok összegezése mellett több érdekes kérdés magyarázatát is nyujtja. Az általános irodalom ide vonatkozó adatainak egybevetésével megadni törekszik a feleletet arra az érdekes és vitás kérdésre, hogy milyennek lehet és kell tekintenünk a konyhasós vizek állatvilágát? Ezen kívül a hazai konyhasós vizekből megfigyelt egy új Csillangós- és egy Ostorosázalék állatkát is ír le. A második közlemény dr. Kertész Kálmán „A magyarországi Notacanthák átnézete“ czímű tanulmánya, a mely az ide tartozó fajok meghatározó táblázatain kívül a nemek pontos jellemeit is nyujtja. Ezt követi Csiki Ernő „Magyarország Cicindela-féléi“ czímű dolgozata a szükséges rajzok kiséretében A fajok meghatározó táblázatán kívül a hazai fajok és fajváltozatok pontos leírását és termő helyeit nyujtja. A kisebb közlemények rovatában Szilády Zoltán a formaldehid conserváló hatását ismerteti az irodalom és saját tapasztalatai alapján. Végre A. Aigner Lajos méltatja dr. Fleck E. „Die Macrolepidopteren Rumäniens“ czímű dolgozatát s reá mutat annak egyes hiányaira. — A második füzet épen most jelent meg s benne hat szerző tollából igen különböző irányú dolgozatot találunk, melyeknek sorát dr. Horváth Géza „A magyar fauna keletkezése“ czímű érdekes és becses közleménye nyitja meg. Ebből megtudjuk azt, hogy faunánk tulajdonképen keleti-, nyugati- és déli Európa faunájának keveréke. Ezt követi dr. Lendl Adolfnak „Miért visel a keresztes pók fehér keresztet a hátán?“ czímű díszes rajzokkal illusztrált nagyobb dolgozata, a melyben magyarázatot keres a keresztes pókok kereszt-

rajzának keletkezése és többféle változása felől. A harmadik közlemény „Újguineai lapos férgek" dr. Rátz István tollából való és három új galandféregnek leírását nyujtja a szükséges rajzok kiséretében. E fajok egyike gyűjtőjének, Biró Lajos-nak nevét viseli mint *Ichthyotaenia Biróí*. Ezt követi Mallász József dolgozata „A Loxocarabus alnemről" czímen, mely részletes leírást nyujt a *Carabus obsoletus*-fajról és varietásairól, továbbá a *Carabus procerus*-ról és egy új fajváltozatáról. — A kisebb közlemények között dr. Kertész Kálmán-nak két czikkét: „A világ bögölyfélèinek jegyzéke" és Ficalbi E. „Venti specie di zanzare (Culicidae)" czímen, továbbá Csiki Ernő könyvismertetését találjuk a következő czím alatt: „Die Pusztenflora der grossen ungarischen Tiefebene von Franz Woenig."

Pterogon Proserpina Pall. Midőn a Vlara-szoros és Trencsén-Tepla közti vasút építésénél el voltam foglalva, a nyarat családommal Felső-Szernyén töltöttem és itt a Vág partjának kövezete közül kinőtt Epilobiumon a nevezett faj hernyóját találtam. Ezentúl több figyelmet fordítottam erre a növényre, még pedig bő eredménynyel, mert egy hétnek lefolyása alatt 183 hernyót szedtem össze, az egyúttal szintén Epilobiumon talált *elpenor* és *galii* hernyókat nem is számítva. Az állomástól szemben, az árkokból lefolyó víz mintegy 50 □ méternyi mocsarat képezett, a melyben ölnyi magasra nőtt az Epilobium: ez volt a szinte kifogyhatatlan lelhely. Rendszerint napjában 15—20 hernyót találtunk itt, és ha azt hittem, hogy már összeszedtük mind, másnap megint annyi volt. Több volt a barna, mint a zöld hernyó, s a legtöbbjét nem magán a növényen, hanem a földön, a gyökereknél vagy a sárban, szóval árnyékban, hüvösben fekve találtam; de a még ki nem fejlett hernyók éjjelre táplálkozni bizonyosan felmásztak a növényekre, a mire a lekopasztott szárak is következtetni engedtek. Mindezeket a hernyókat egy nagy, mintegy 1 köbméter tartamú ládába tettem s azt a felső-szernyei pályaudvar eresze alatt helyeztem el. Egyszer éjjel nagy zivatar volt, és mivel az ereszvíz épen a ládát érte, ez a nedvességtől annyira megvetemedett, hogy reggelre nagy nyilások és szakadások mutatkoztak, a melyeken át a hernyók fele megszökött, de ezek egy részét a síneken és a sínek közt levő kavicson újra megtaláltam. A ládában husznál több elpusztult hernyó volt, a melyek a puszta megérintésnél bűzös lévé estek széjjel. Ez így ment napról-napra: mindig kevesebb lett az egészséges hernyó, úgy hogy összesen vagy 30 bábot s ezek után mindössze két szép lepkét kaptam. A hernyók legnagyobb része vagy meg volt szúrva, vagy oly járványban pusztult el, a mely más fajoknál is előfordul, kivált ha azok szokatlan nagy tömegben lépnek fel. Ezt a járványt a következő fajoknál figyeltem meg: *Psilura monacha*- és *Heliothis peltiger*-en Namiesten, Morvaországban; *Deilephila euphorbiaen* 1886-ban Lateinban, Brünn mellett, a hol 300 hernyó után alig kaptam 20 egészséges bábot; *Bombyx trifolii*- és *Lasiocampa pini*n Stomfán és Bécs környékén; *Arctia caján* a budai Svábhegyen, a hol ezrével volt; csaknem minden máso-

dik vagy harmadik évben *Arctia aulica*-n stb. úgy hogy az illető faj a következő évben igen ritka lett. *Ocneria dispart* és *Leucoma salicist* p. o. nehány évig csak igen szórványosan láttam oly helyeken, a hol azelőtt évenkint a hernyók által lekopasztott kerteket és bokrokat lehetett látni. *Weizmantel Vilmos.*

Gölniczbányai lepkék. Mióta Gölniczbánya vidékének lepkefaunáját összeállítottam (R. L. III. 1886.), csaknem évről-évre találtam nehány új, vidékünkön még meg nem figyelt fajt vagy fajváltozatot. Ezek a következők: 1887-ben *Pieris rapae* L. igen apró példány (*v. minor* Costa?); *Lycaena Astrarche* Bgst.; *L. Bellargus* Rott. *v. ceronus* Esp.; *Syrichthus malvae* ab. *taras* Meig.; *Bombyx catax L.* — 1889-ben: *Thecla spini* Schiff., *Lycaena Corydon* Poda, *L. Meleager* Esp.; *Moma Orion* Esp. 1891-ben: *Sesia tipuliformis* Cl.; *Xanthia fulvago L.* 1892-ben: *Pygaera anastomosis L.*; *Dianthoecia cucubali* Fssl. 1994-ben: *Agrotis segetum* var.?; *Hadena porphyrea* Esp. 1895-ben: *Agrotis augur* F.; *Hadena rurea* F. 1896-ban: *Macroglossa fuciformis* L.; *Lasiocampa pini* L. ab. *brunnea* Stgr. (a hazai faunára nézve új): *Plusia moneta* F. 1897-ben: *Hylophila prasinana* L.; *Pygaera curtula* L.; *Agrotis strigula* Thnb.; *Mamestra tincta* Brahm. Azóta, gyöngélkedő állapotom miatt többé nem gyűjthettem. Eltérő példányaim közt van egy *Argynnis latonia* L., melynél az alsó szárny felső oldala külszegélyének mentén egy sor ezüst petty mutatkozik. *Hudák Ede Ágost.*

Fekete póknak (Kara-Kurt) neveznek a kirgizek igen mérges pókot, mely az utóbbi években a kirgiz pusztákon annyira elszaporodott, hogy minden négyszög méterre legalább egy-egy ily állat esik. Marása következtében a megmart tevék 97—98 %-a, a megmart embereknek pedig 2—8 %-a elpusztult, meghalt. A kalmukok régóta ismerik ezt a pókot és veszedelmes voltáról csodadolgokat mesélnek. Tény, hogy marása a tevére nézve csaknem feltétlenül halálthozó, míg a juh a pókot minden hátrányos következmény nélkül felemészti. Az embernél a marás helyén némi daganat s a bőrnek erős gyulladása mutatkozik, mely heves fájdalmat okoz; a daganatból vér csöpög. A megmart lázat kap, szédeleg, melle szorul és még ugyanaz napon eszméletét veszti el. A kalmukok ezt az állapotot juhhúsból készült erős levessel és zsírral vegyített pálinkával gyógyítják. Ha ennek folytán heves okádás következik be, akkor a beteg meg van mentve; 3—4 nap mulva visszanyeri eszméletét és javulni kezd. Ez a pókfaj szerencsére nem lép fel mindig egyenlő nagy mennyiségben, hanem főleg csak igen száraz és forró években.

Papilio Machaon L. Arad vidékén kétféle alakban fordul elő, még pedig a gyoroki Kecskéshegyen főleg halványabb színű, a lapályon pedig inkább sötét színű, úgy hogy nem ritkán megüti a var. *aurantiaca* Spr. színezését. Az utóbbinak egyik példányát tűre feltűzvén, élénk köményszagot éreztem, a miből azt következtetem, hogy hernyója köményen élt. A halvány színű közt fogtam a *bimaculatus* Eim. fajváltozatot is. *Gruber Ede.*

Phosphoreskáló lepkék. Legebben Dubois (Leçons de physiologie générale et comparée) négy ily esetet említett fel t. i egy Psychet, két *Mamestra oleraceát* és az *Agrotis occulta* hernyóját, mely utóbbi két hétig némi világosságot láttatott, szerző szerint benső világító erejénél fogva. Legújabban Schultz Oszkár ugyanazt a jelenséget az *Asteroscopus sphinx* csápjain is észrevette, de megfigyelte, hogy ez esetben nem saját világító képesség, hanem véletlenül szerzett tulajdonság forog fenn. A lepke nyilván oly tárgygyal érintkezett, melyp hosphoreskáló bacillusokban bővelkedett. Ezek csápjához tapadtak, arról körömmel leszedhetók voltak s akkor a körömhöz tapadtak. Ezzel azután magyarázza Dubois eseteit is.

Az édesvizi atkákról (Hydrachnidae) értekezett a novemberi állattani ülésen Szilády Zoltán, ki Piersig ide vonatkozó nagy monographiájának s több fajta eleven atkának bemutatásával elmondta ezen állatok szervezeti viszonyait, életjelenségeit és irodalmát. A külföldön sokat írtak édesvizeinknek ez apró, élénk színű lakóiról, melyek életük egy szakát mint szabadon élő gömbös alakú állatkák, más szakát mint álczák, peteforma tokká visszafejlődve mint élősdiek töltik, mert vízi rovarok testét lepik el s azokból táplálkoznak, azokkal együtt terjednek mindenfelé, még az Alpok tengerszemeibe is, a hol Zschokke még külön havasi fajokat is talált. Nálunk még eddig nem igen gyűjtöttek atkákat s reá vonatkozó irodalmunk Dr. Daday néhány faj leírásán kívül nincs.

A Macroglossa stellatarumról Anderson J. megfigyelte, hogy az a poszméhéhez hasonló, de még erősebb zümmögést visz véghez, midőn kinyújtott szipókával és szárnyait rendkívül gyorsan mozgatva a virágok körül röpköd. Megvallom, hogy ily hangot sem a nevezett lepkénél, sem közeli rokonánál, a *Macroglossa fuciformis*-nál sohasem észleltem, pedig mind a kettőt már nagy számban fogtam. Meglehet, hogy zárt helyen pl. verandán, avagy teljes szélcsend mellett hallható az a hang. *A. A. L.*

† **Mik József**, nyugalmazott tanár és iskola-tanácsos Bécsben október hó 13-án, 62 éves korában elhunyt. Egyike volt a legképzettebb dipterologusoknak, ki 30 évet meghaladó irodalmi munkásságra tekinthetett vissza. Dolgozatait mindig a leírások pontossága és széles látkörön alapuló itélőképessége jellemezte.

Hibaigazítás. A jelen kötet 173. l. 22. sorában felülről *Ematurgia atomaria* helyett *Phasiane clathrata* L. olvasandó. Sajtóhibák: 42. l. 20. sorban „Myisiasban" helyett „*Myiasisban*"; 118. l. 4. sorban „Qpilo" helyett „*Opilo*"; 119. lap. 4. sorban „Cyiidrini" helyett „*Cylidrini*" olvasandó.

ROVARTANI LAPOK

HAVI FOLYÓIRAT

különös tekintettel a hasznos és kártékony rovarokra

DR. BEDŐ ALBERT DR. ENTZ GÉZA
DR. CHYZER KORNÉL DR. HORVÁTH GÉZA

KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL

SZERKESZTIK

A. AIGNER LAJOS ÉS CSIKI ERNŐ.

VII. KÖTET.

BUDAPEST, 1900.
A ROVARTANI LAPOK SZERKESZTŐSÉGE ÉS KIADÓHIVATALA
VIII., RÖKK-SZILÁRD-UTCZA 32.

Tartalom-jegyzék:

A. Aigner Lajos: A rovarok és a madarak — — — — 23
— Az Acherontia Atropos életmódja — — — — 51 73
— Az Acherontia Atropos története — — — — 97 124
— Az Acherontia Atropos hangja. 9 ábrával — — — 133 159
— Az Acherontia Atropos kártékony volta — — — 177
— Viertl Adalbert. Arczképpel — — — — 112
— A magyar lepke-fauna gyarapodása 1899-ben — — 170
— A hernyók bekenéséről — — — — — 189
— Havasi lepkéink — — — — — — 199
— A Noctuák biologiájához — — — — — 207
— A lepke megölése — — — — — — 19
— Bukovina lepke-faunája — — — — — 20
— Endagria ulula — — — — — — 21
— Sesia stelidiformis — — — — — 40
— A lepke kikészítése — — — — — 41
— A lepkegyűjtemény berendezése — — — — 86
— Fugax-bőség — — — — — — 88
— A lepke olajtalanítása — — — — — 108
— Románia lepke-faunája — — — — — 109
— A Macroglossa stellatarumról — — — — 214
Aujeszky Aladár Dr.: A rovarok és a fertőző betegségek — 65
Baudis Antal Dr.: Sphinx covolvuli — — — — 194
Bordan István: Az Aporia crataegi mint gyümölcsrontó — — 102
Bossányi József: Parnassius Apollo — — — — 195
Brancsik Károly Dr.: Coleoptera-torzok. 13 ábrával — — 55
Ch. Chernel István: A rovarélet és madárélet viszonya — — 6 93
Csiki Ernő: Bielz Ede Albert emlékezete. Arczképpel — — 1
— A havasi czinczéről. 10 ábrával — — — — 69
— A magyarországi Cleridák — — — — 117
— Magyarország Endomychidái — — — 44
— Adatok Magyarország Orthoptera-faunájához — — 1 5
— A magyarországi Crioceris-fajok — — — — 181
— A firkáló-bogárról. 2 ábrával — — — — 2 3
— Európa bogarai — — — — — — 4
Czekelius D. Dr.: Hosszú életű báb — — — — 22
— A lepkék ellensége — — — — — 7
Dahlstrom Gyula: Variáló lepkék Eperjes vidékéről — 11 34
— Eltérő lepkék — — — — — 104
— Adatok a magyar lepke-faunához — — — 114
— Eperjes környékének nappali lepkéi — — — 141 168
— Eperjes környékének zúgó lepkéi — — — 185
— Adalék Magyarország lepke faunájához — — — 205
D. E.: A kagylók héjai és a rovarok — — — — 107
— A Chrysis ignitáról — — — — — 165
— A kőrisbogár tömeges fellépéséről — — — 186

Fényes Béla Dr.: Kaliforniai bogarász naplójából — — 81 137
Gruber Ede: Saturnia pyri — — — — — 196
— Papilio Machaon — — — — — 213
Hajóss József: Gázlámpában elhelyezett darázsfészek — — 197
Hudák Ede Ágost: Gölniczbányai lepkék — — — 213
Jablonowski József: A Cheimatobia brumatáról — — 164
Józsa János: Érdekes Carabus-torz. Ábrával — — — 152
Kelecsényi Károly: Bogarászati útam Boszniába és Herczegovinába 62 76
Kertész Kálmán Dr: Eustalomyis festiva — — — 110
— Magyar Microlepidopterák — — — — 176
Krick Jenő: Az entomologia és az iskola — — — 45
— Vidéki gyűjtemények sorsa — — — — 132
Mallász József: Erdély bogár faunájából — — — 18
Merkl Ede: Nehány érdekes bogárról — — — — 85
Mocsáry Sándor: Magyarország Neuropterái — — — 31
— A Hymenopterák gyűjtéséről — — — 70 128
— A legnagyobb nappali pillangók — — — — 89
Nécsey István: Lepkészeti megfigyelések — — 4 130
— Barsmegye nagylepkéi — — — — — 25 59 79
Pungur Gyula: Magyarország Orthopterái — — 9
Szalay Imre: Az első bogár 1900-ban — — — — 44
Treudl Viktor: Régi budapesti lepkészekről — — — 131
Uhl József: Vanessa Atalanta — — — — — 194
Uhryk Nándor Dr: Butalis Mülleri — — — — 18
— Adatok Magyarország lepke-faunájához — — — 57
— Újabb adatok Magyarország lepke-faunájához — — 188
Ulbrich Ede: Két Geometrának új fajváltozata — — — 85
Weisszmantel Vilmos: Rózsaszínű Pieris brassicae — — 175
— Neptis aceris — — — — — — 193
— Smerinthus tremulae — — — — — 196
— Pterogon Proserpina — — — — — 212

Névtelen közlemények:

Jablonowski József — — — — — 17
A Coleopterák tápcsöve — — — — — 17
A méhtenyésztés az Egyesült Államokban — — — 18
Új légyfajról — — — — — — 19
Lódarázs párbaja — — — — — — 21
Öldöklő Mantis — — — — — — 21
Lycaena Bellargus hermaphroditája — — — — 21
A bogarak kiszínezése — — — — — 21
Braziliai kutató utazás — — — — — 22 194
A Phylloxera Spanyolországban — — — — 22
A fülbemászó hasznos-e? — — — — — 22
A Magyar Birodalom Állatvilága — — — — 22
A hazai Tysanopterák — — — — — 22
A lepke mint táplálék — — — — — 39
A hangyák intelligentiájáról — — — — 39
Juhokat mételyező légy — — — — — 41
Bogarak Biró Lajos újguineai gyűjtéséből — — — 42
A magyarországi Apteryogeniák — — — — 42
A Berge-féle lepkekönyv — — — — — 43
Részeg rovarok — — — — — — 43
A bugaczi puszta mikrofaunája — — — — 44
Herélt hernyóktól lepkék — — — — — 44
A Phylloxera irtása — — — — — 66

Éjjeli lepkefogás új módja — — — — — 84
A japáni selyemtenyésztés — — — — — 86
Az alma-orrmányos irtása — — — — — 86
Bíró Lajos 1898. és 1899-iki küldeményei — — — 87
Szerelmeskedő bogarak — — — — — 87
Gazdasági rovarászati congressusok — — — 88
Magyar entomologusok Keleten — — — — 106
A vértetű irtása — — — — — — 106
A selyemtenyésztés — — — — — 106
Poloska mint eledel — — — — — 106
A szőlőbetegségek — — — — — 107
Kártékony rovarok — — — — — 108
A rovarok élősdijeiről — — — — — 110
Kártékony rovarok behurczoltatása — — — — 110
A rovarirtó szerek hatása — — — — — 129
A méh fullánkjának czélja — — — — — 130
A gyümölcsrontó Hyponomeuta malinella — — — 131
Új kövesült bogár — — — — — — 131
„Sirius"-lámpa — — — — — — 132
Magyar entomologusok külföldön — — — — 132
Állattani szakosztály — — — — — 151
A „Természetrajzi Füzetek" — — — — 152
A rovarok rendellenes párosodásáról — — — 153
A kárpit-moly — — — — — — 153
Időjósló rovarok — — — — — — 153
Egészséges selyempete — — — — — 154
Külföldi entomologusok hazánkban — — — 154
Két új paizstetű — — — — — — 174
Rovarok az étlapon — — — — — 174
A levéldarázs irtása — — — — — 175
Nyilméreg — — — — — — 175
A rovarok szívós életéről — — — — — 175
Lepkebábok összenövesztése — — — — 192
A keresztes pókok mustrázatáról — — — — 192
Apró bogarak gyűjtése — — — — — 193
Hazai rovargyűjtemények — — — — — 195
Hermaphrodita Hymenopterák — — — — 195
Dr. Maczumura Sonen — — — — — 196
Dr. Staudinger Ottó † — — — — — 196
A japáni entomologiai irodalomról — — — — 197
Az Állatok Világa — — — — — 198
Uj szakfolyóirat — — — — — — 211
A fekete pók — — — — — — 213
Phosphoreskáló lepkék — — — — — 214
Az édesvízi atkákról — — — — — 214
Mik József † — — — — — — 214

Index specierum.

Descriptiones novae.

Lepidoptera (ex Hungaria).

Acronycta rumicis L. ***ab. obscura*** *Dahlström*. pag. 114.
Bombyx catax *L.* ***ab. pallida*** *Dahlström*, pag. 16; B. rimicola Hb. ***ab. pallida*** *Dahlström*, pag. 16. = ***ab. lutea*** *Aigner* (nom. nov.) pag. 171.
Cidaria ferrugata Cl. ***ab. obscura*** *Dahlström*, pag. 117; C. truncata Hfn. ***ab. latefasciata*** *Dahlström*, pag. 117.
Hibernia defoliaria Cl. ***ab. obscura*** *Dahlström*. pag. 116.
Notodonta Tritophus *F.* ***ab. alba*** *Dahlström*, pag. 16.
Numeria pulveraria *Dup.* ***ab. obscurior*** *Dahlström*, pag. 35.
Therapis evonymaria Schiff. ***ab. obscura*** *Dahlström*, pag. 35. 116.
Zygaena achilleae Esp. ***ab. confluens*** *Dahlström*, pag. 15

Coleoptera (ex Hungaria).

Carabus comptus *Dej.* ***var. Dieneri*** *Merkl*, pag. 85 (Revue p. 8.)
Mycetina cruciata *Schall.* ***var. Fussi*** *Csiki*, pag. 150. fig. 3. (Revue p. 13).
Necrobia rufipes *De Geer* ***var. aeneipennis*** *Csiki*, pag. 124. (Revue p. 12.)
Rosalia alpina *L.* ***ab. Pici*** *Csiki*, pag. 101, fig. 3 (Revue p. 9), ***ab. Reitteri*** *Csiki*, pag. 101, fig. 4. (Revue p. 9.), ***ab. confluens*** *Csiki*, pag. 102, fig. 6. (Revue p. 9.), ***ab. transsylvanica*** *Csiki*, pag. 102, fig. 10. (Revue p. 10).

Insecta.

a) Hymenoptera.

Chrysis ignita 166, cyanea 167.
Eriocampa adumbrata 175.
Formica sanguinea 39.
Polistes gallica 197.
Selandria adumbrata 129.
Vespa crabro 21.

b) Lepidoptera.

Abraxas grossulariata, silvata, adustata et marginata 80. Acherontia Atropos 14, 28, 51, 73, 97, 124, 133, 159, 177, 185, 190. Acidalia trilineata, perochraria, dimidiata, virgularia, laevigaria, herbariata, bisetata, politata, rusticata v. vulpinaria, humiliata, inornata, deversaria, immorata, rubiginata,

marginepunctata, incanata, immutata, strigaria, umbellaria, strigillaria, emutaria et ornata 79. Bischoffaria 34, aversata 34. 79, graciliata et corrivallaria1 16. Acontia lucida et luctuosa 61. Acronycta leporina, aceris, megacephala, psi et ligustri 59, auricoma ab. Pepli 114, rumicis 59, ab. obscura 114, euphorbiae v. montivaga 206, alni et strigosa 208, tridens 59, 208. Aedia funesta 61, 131. Aegocera tripartita 134. Ageronia feronia 133, Arethusa 134. Aglia tau 105. Agrophila trabealis 61. Agrotis fimbria, obscura, pronuba, ab. innuba, comes, C. nigrum xanthographa, ab. cohaesa, brunnea, plecta, simulans, lucipeta, putris, signifera et exclamationis 59. augur 213, strigula 213, occulta 214, fugax 88, conflua 20, obelisca, ab. ruris, ypsilon et praecox 59, segetum 50, 108. 213, v. pallida 114, hyperborea et transilvanica 114, tritici 59, v. transiens 114, vestigialis ab. albidior 114. Alucita cymatodactyla 176. Amblyptiilia cosmodactyla 38. Ammoconia caecimacula 60, 209. Amphipyra tragopogonis 60, 88. Livida 60, pyramidea 60, perflua 16. Anarta cordigera 20. Angerona prunaria 80. Anaitis plagiata 81, v. pallidata 116. Anisopteryx aescularia 80. Anthocharis cardamines 27, 142, ab. turritis 142. Apamea testacea 60, 209. Apatura Iris 27, 168, ab. Iole 168, Ilia 27, 168, 195. ab. Phryne 168, ab. Clytie 27, 168. ab. rubrescens 168, 171, v. dilutior et ab. astasioides 168. Aporia crataegi 26, 102, 142. Aporophyla lutulenta 26, 60, 208. Arctia caja 29, 133, villica, Hebe et aulica 29 Argynnis Selene 28, 105, 169. Euphrosyne et v. Fingal, Pales et v. Arsilache 169. Dia 28, 105, 169. Ino 169. Latonia 28, 169, ab. valdensis 169. Aglaja 28, 129, ab. arvernensis 169, 171. Niobe 28, 169, v. Eris 28, 169, v. Pelopia 169, 195. Adippe 28, 169, ab. Cleodoxa 28, 169, 195. Paphia 28, 169, ab. Backei 172, ab. valesina et ab. nigricans 172, Pandora 169, v. Aemilia 171. Daphne et Hecate 28. Arsilonche albovenosa 26, 59. Asphalia ridens 30. Asteroscopes sphinx 214. Atemelia torquatella 38.

Batrachedra praeangusta 38. Bembecia hylaeiformis 185. Biston zonarius, hirtarius et stratarius 80. Boarmia gemmaria, repandata et lichenaria 80, selenaria 35, 80, v. dianaria 35, crepuscularia 35, 80, ab. defessaria 50, cinctaria 80, ab. consimilaria, consortaria, ab. consobrinaria 116, biundularia 116, 171. Viertlii 113, roboraria ab, infascata 207, luridata ab. obscurior 207. Boletobia fuliginaria 61. Bombyx crataegi v. Ariae 206, castrensis 30, neustria 30, ab. unicolor, catax 30, ab. pallida 16, 171, rubi 30, rimicola ab. lutea (pallida) 16, 171. Quercus 153, mori 66, 86, 106, 153, 154, Bomolochia fontis ab. terricularis 116. Botys sanguinalis v. auroralis 37. Brotolomia meticulosa 60. Bryophila raptricula 59, ab. carbonis 114 algae 59, ab. mendacula et ab. calligrapha 114, fraudatrix et receptricula 59, muralis 208. Bryotropha cinerosella 38. Bupalus piniarius 80, 153. Butalis Mülleri 18.

Cabera pusaria 80, 105, ab. rotundaria 35, 171, exanthemata 80. Calamatropha paludella 188. Calligenia miniata 29. Callimorpha dominala et Hera 29. Calocampa solidaginis 207, exoleta 5, 61. Calophasia lunula 61. Calymnia affinis 60. Caradrina quadripunctata 4, 60, v. Menetriesi 206, selini 206, ambigua 60, arcuosa 20. Cariclea delphini 61, umbra 61. Carpocapsa pomonella 87. Carterocephalus Palaemon 170. Catocala fraxini 61, v. obscurior 115, elocata 16, 61, nupta 16, 61, sponsa 61, ab. rejecta 16. 171, electa 61, promissa 17, puerpera 61, paranymha 17, 61. Cerostoma chazariella 38. Chareas graminis 59, ab. tricuspis 115. Chariptera viridana 209. Cheimatobia brumata 81, 164. Cidaria dotata, fulvata, ocellata, bicolorata, variata, siterata, viridaria, fluctuata, fluviata, sociata luteata et truncata 81, ab. latefasciata et salicata v. rufocinctaria 117, montanata 81, v. fuscomarginata 117, ferragata 36, 81, ab. obscura, caesiata ab. annesata et rubidata v. fumata 117, bilineata 81, ab. infuscata 173, comitata 81, ab. moldavinata 172, polygrammata 81, immanata 20, 172, lugdunaria 20, lugubrata 36, ab. obductata 171, tristata 36, 81, cyanata ab. flavomixta 85, vitalbata v. conspicuata 85, hastata v. gothicata 207, unifasciata 207. Cilix glaucata 30, 130. Cleoceris viminalis v. obscura 206. Clidia geographica 208. Cloantha radiosa 60, 210. Cochlictheca crenulella 30. Cochylis cruentana 37, ambiguella 107, aurifasciana 131, flavidana 188. Coenonympha Oedippus 170, Iphis 28, 170, Hero 170, Arcania 28, 170, v. darwiniana 170, v.

Satyrion 170, Pamphilus 28, 160, v. Lyllus 170, Tiphon 170. Coleophora lixella et artemisiae 38. Colias Phicomone 143, Hyale 27, 143, v. Uhli 171, ab. flava, ab. sarepten-is et Chrysotheme 143, Myrmidone 27, 143, ab. alba et ab. pallida 143, Edusa 27, 143, ab. Helice 143. Cosmia contusa 206. Cossus cossus 5, 30. Crateronyx dumi 30. Crocallis tusciaria 20. Cucullia verbasci et scrophulariae 61, umbratica 8, 61, lactucae, chamomillae et tanaceti 61, celsiae 113.

Dasychira fascelina et pudipunda 30, ab. concolor 114, abietis 20. Deilephila galii 185, euphorbiae 14, 28, ab. rubrescens 185, 205, livornica 185, elpenor 28, 185, porcellus 28, 185, nerii 28, 185. 205, Demas coryli 59. Depressaria propinquella et rotundella 188. Dianthoecia capsincola 20, 60, cucubali 60. Diastictis artesiarin 200 80. Dicycla oo 60. Diloba caeruleocephala 6, 59. Dionychopus niveus 133. Doryphora lucidella 38. Dryobota monochroma, v. suberis 115. Dypterygia scabriuscula 60. Dyschorista fissipuncta 60.

Earias clorana 29. Eilicrinia cordiaria et v. Roeslerstammaria 80. Elachista lugdunensis 38. Ematurgia atomaria 80, v. orientaria 173. Emydia striata 29. Endagria ululа 21, 30. Epichnopteryx plumella 172, Sapho 30. Epinephele Lycaon 28, 170. Janira 28, 153, 170, v. Hispulla, ab. semialba et Tithonus 170, hyperanthus 28, 153. Epione paralellaria 80. Erastria uncula, pusilla, deceptoria et fasciana 61. Erebia Epiphron et v. Cassiope 169, Medusa 28, 169, v. Psodea et v. hippomedusa 169, v. subalpina 114, 169. ab. Procopiani, Oeme v. spodia et Lappona 169, aethiops 28, 169. v. leucotaenia 169, Ligea 28, 169, v. Adyte 169, Euryale, ab ocellaris, v. Philomela et v. euryaloides 169. Eubolia arenacearia et v. flavidaria 80. Euchelia jacobaeae 29. Euclidia mi, glyphica et triquetra 61. Eucosmia undulata 81. Eugonia quercinaria ab. equestraria 207, autumnaria et alniaria 80. Eupithecia oblongota, insigniata, subnotata, rectangulata, vulgata et absinthiata 81, conterminata 26, 81, pumilata 81, glaucomictata 26, 81. scabiosata ab. orphnata 113, expallidata 207, scabiosata ab. aequestrigata 117, nanata ab. obscurata 117, satyrata 31, ab. subatrata, distinctaria, silenata et abbreviata 117, denotata 20, trisignaria 20, 207, pygmeata 20. 173, denticulata 20, virgaureata 207, Eurymene dolabraria 80

Fumea nitidella 30, comitella 20, nudella v. suriens 114.

Gelechia Pribitzeri 176, nigra 38. Gnophos furvata 80, ambiguata v. vepretaria, pullata v. confertata, ab. implectinata, gluncinaria et v. plumbearia 116. Gnophria quadra 29. Gortyna ochracea 60, 210. Grammesia trigramma 60. Grapholitha carduana, aemulana, tetragrammana, decolorana, incana, aurana et aurantiana 37, exquisitana et Krausiana 176, Strobilella 188.

Hadena ochroleuca 30, 209, lythoxylea, sordida, basilinea, didyma, strigilis et bicoloria 60, adusta v. pavida 115, monoglypha 60, v. obscura 115, porphyrea et rurea 210. Harpyia bifida 30, vinula 22, 30. Helia calvaria 61. Heliothis dipsaceus 61. Hepialus humuli v. hethlandica 206, sylvinus 29. Herminia tentacularia 17, 62, derivalis 62, modestalis 207. Hesperia Thaumas, lineola, Actaeon, Sylvanus et Comma 28, 173, ab. Catena 170. Heterogenea limacodes 30. Hibernia defoliaria 164. ab. obscura 115, marginaria 80, 153, bajaria 80, leucophaearia ab. marmorinaria 207. Himera pennaria 35 Hydroecia nictitans v. lugens 207, micacea 26, 66, leucographa 210. Hylophila prasinana 133, 213. Hypena rostralis, proboscidalis et obesalis 62. Hyponomeuta diffluellus 188. malinella 131. Hypoplectis a dspersaria et ab. sylvanaria 35, 171.

Ino budensis 20, pruni 29, 186, chloros 186, globulariae 29, 186, statices 29, 185, v. Mannii et v. Heidenreichii 186, v. crassicornis 186, 206, Geryon 20.

Jodis putata et lactearia 79.

Laelia coenosa 20. Laria l-nigram 30, Lasiocampa potatoria et pruni 30, quercifolia 30, 129, populifolia 30, ab. aestiva 206, pini 30, ab. brunnea 213. Lecithocera Briantiella 176. Leucania lythargyria v. Argyritis 206, impura 60, pallens, vitellina, l-album et albipuncta 60, Leucoma salicis 30, 130. Leucophasia sinapis 27, 143, v. lathyri, v. sartha, v. diniensis

et ab. erysimi 143. Limenitis populi 27, 168, ab. tremulae et sybilla 168, ab. nigrina 195. Lithocolletis geniculella 189. Lithosia muscerda, complana et lutarella 29, pallifrons 26, 29. Lithostege griseata 80, v. duplicaria 173. Lobophora appensata 116. Luperina virens 26, 60, 130, v. immaculata 26, 60, 130, 209, Zollikoferi 115, 209. Lycaena baetica 143, Argiades 27, 143, ab. Polysparchon, ab. Coretas, v. decolor et ab. decolorata 143, Aegon 27, 143, Argus 27, 104, 143, v. argulus 104, ab. Argyrognomon 27, 143, optilete 143, Orion 27, 143, ab. nigra 143, Baton 27, 143, Astrarche 143, 213, ab. allous et v. aestiva 143, Icarus 104, 130, 143, ab. Icarinus, ab. caerulea, v. glauca, Eumedon, v. Fylgia et ab. Speyeri 143, Bellargus 21, 27, 143. Corydon 27, 143, 213, Hylas 143, Damon 27, 143, Meleager 27, 104, 143, 213, Amanda 27, 143, Admetus 27, 144, Argiolus 27, 143, ab. parvipuncta 144, Sebrus, minima et ab. simplex 144, semiargus 27, 144, ab. caeca 144, cyllarus 27. 144, Jolas et Alcon 144, ab. alconides 144, 171, Euphemus 144, Arion 27, 144, v. obscura 144, ab. uncicolor 144, 171 Arcas 144, Lythria purpuraria 80.

Macaria notata 80, ab. luteolaria 116, alternaria 80. Macroglossa stellatarum 29, 185, 213, bombyliformis 185, fuciformis 29, 105. Mamestra nebulosa, brassicae, albicolon, oleracea, genistae, trifolii, chrysozona et serena 60, v. obscura 115, dissimilis 60, v. varians 206, dentina 60, v. Latenai 206, peregrina 20, implexa 172, Leineri 208, oleracea et tincta 60, Mania maura 60. 210 Melanargia Galatea 28, 169, ab. leucomelas et v. procida 169. Melitaea aurinia 168, cinxia 27, 168, Phoebe 28, 168, v. parva 113, v. nana 168, Trivia 28, 168, v. nana 168, didyma 28, 169, v. alpina 168, v. graeca 171, dictynna 169, Athalia 28, 105, 169, ab. Corythalia, ab. Aphaea et ab. navarina 169, v. mehadiensis 113, v. berisalensis et v. Samonica 169, Aurelia 28, 169. Britomartis 169, v. rhaetica 167, 171. Parthenie 20, 169. Metoponia flava 26, 61. Metrocampa margaritaria 80. Micropteryx Sparmannella 189. Minoa murinata 80. Miselia bimaculosa 8, 60. Moma Orion 213.

Naclia ancilla 29, 186, punctata 186. Nemeobius lucina 27, 155, 168. Nemeophila russula 29. Nemoria porrinata, pulmentaria et strigata 79. Nemotois aurelles 176. Nephopteryx tristis 37. Neptis Lucilla 27, 168, aceris 168, 193. Neuronia popularis et cespitis 59, ab grisea 172. Nisoniades Tages 28, 170. Nola cucullatella et cicatricalis 29, cristatula 26, 29. Nonagria geminipuncta 210, ab. guttaas 115, neurica 210, Notodonta tremula et chaonia 30, Tritophus 171, ab. alba 16. Numeria pulveraria ab. obscurior 35, 171.

Ocneria dispar 30. 44, 153. Orgyia ericae 20, antiqua 30. Orrhodia veronicae et rubiginea 61, vaccini 153, ab. spadicea 16. Ortholitha plumbaria, limitata et bipunctaria 80. ab. Gachtaria 116, peribolata 172. Orthosia pistacina v. Serina 206, circellaris 61.

Panolis piniperda 68. Papilio Podalirius 26. 142, ab. Zanclaeus et v. undecimlineatas 142. Machaon 23, 142, 213, Priamus 89. Pararge Maera 28, 169, v. Adrasta et Hiera 169, Megaera 28, 169, Egeria 169, v. egerides 28, 160, Achine 169. Parasia carlinella 38. Parnassius Apollo 26, 133, 142, 195, ab. Pseudo-Nomion, et ab novarae 171, Charltonius et v. princeps 153, Mnemosyne, 2ü, 142, nubilosus 172, v. Hartmanni 172, ab. melaina 172. Pellonia vibicaria 79, ab. roseata 131. Pempelia adelphella 37. Penthophora morio 30. Pericallia syringaria 80. Phalera bucephala 80. Phasiane clathrata 80, ab. nocturnata 173, glarearia 80. Phigalia pedaria 80, ab extinctaria 207, Phorodesma pustulata et smaragdaria 79. v. prasinaria 116. Phoxopteryx tineana et biarcuana 38. Pieris brassicae 27, 142, 153, 175, rapae 27, 142, v. immaculata 172, v. novangliae 173, v. minor 213, napi 27, 142, ab. bryoniae et v. napaeae 142, Daplidice 27, 142, v. Bellidice 142. Pechypogon barbalis 62. Pleretes matronula 133. Plusia moneta 213, triplasia, tripartita, consona, chrysitis, festucae, gutta et gamma 61. Polia polymita et chi 60. Polyommatus virgaureae 27. 143, v. Miegii 143, Thersamon, v. rutilus et Hippothoe 27, 143, ab confluens, ab. Eurybia, Aleiphron et v. Gordius 143, Dorilis 27, 143, v. subalpina 143, Phlaeas 27, 143, v. Eleus et ab. Schmidtii 143, v. caeruleopunctata 130, Am-

phidamas 143 Polyphaenis sericata 209. Porthesia chrysorrhoea 30, similis 16. Prothymia viridaria 61, ab modesta 173. Pseudophia lunaris 61. Pseudoterpna pruinata 79. Psilura monacha 30. Psodos alticolaria 207. Psyche Ecksteini et Zelleri 131, unicolor 5, 30, villosella 30, viciella 5, 30, plumifera et hirsutella 30, viadrina et v. stettinensis 15, 171. Pterogon Proserpina 185. Pterostoma palpina 30. Pygaera anastomosis 30, 213, curtula 30. 223, anachoreta 30, Timon 16. Rhyparia melanaria 20. Rhodocera rhamni 27, 143. Rivula sericealis 62. Rumia luteolata 80.

Sarrothripa undulana 29, v. russiana 114. Saturnia pyri 30, 134, 196, ab. Abafii 172, spini et pavonia 30. Satyrus Hermione 28, 169. Alcyone 169, Circe, Briseis et Semele 28, 169, Dryas et Statilinus 169. Arethusa 28, Hyperanthus et ab. Arete 169, ab. caeca 114, 169. Sciapteron tabaniforme 29, 185. Scoliopteryx libatrix 1. Scopelosoma satellitia 61. Scoria lineata 80. Scotosia vetulata et rhamnata 81. Selenia lunaria et v. delunaria 80, ab. sublunaria 116, Sesia cephitormis 29 130. spheciformis 185, myopiformis 29, 185, culiciformis 185, ab. tynniformis 114, 185, formiciformis 185. ichneumoniformis 29, 185, v. megillaeformis 185, empiformis 29, 185, astatiformis 2 , 185, muscaeformis 185, stelidiformis 40. Setina irrorella 29, ab. signata 114, ab Freyeri 206, roscide 29, mesomella 29, Kuhlweini ab. lutescens 172. Simyra nervosa 59, 207. Smerinthus populi 15, 28, 180, 185, tiliae 28, 185, ab. brunnea et ab. ulmi 185, quercus 28, 185, ocellata 15, 28. 185, ab hybridus 185, 205, tremulae 196, atlantica 189. Sphinx ligustri 28, 133, 180, 185, ab. spiracae 185, convulvali 28, 185, 194, pinastri 14, 28, 185, Spilosoma fuliginosa, luctifera, mendica, lubricipeda, menthastri et urticae 29. placida 62. Spilothyrus alceae 28, 170, altheae 170. Stauropus fagi 30. Synopsia sociaria 80. Syntomis Phegea 29, 186, ab. Phegeus 186. Syrichthus carthaumi, alveus, v. fritillum et serratulae 28, 170, v. caecus et malvae 170, ab. Taras 170, 213. Orbifer 28, 170, Sao et ab. Eucrate 170.

Taeniocampa stabilis 60 v. grisea, gracilis v. pallidior 115, incerta 60, v. pallida 115, munda 60, miniosa et pulverulenta 60. Tapinostola musculosa 26, 60, 210. Teras contaminana v. dimidiana 188. Thais Polyxena 26, 142. Thalera fimbrialis 79, Thalpochares purpurina 131. Thecla betulae 27, 143. ab. spinosae 193. spini 143, 213, ab. Lynceus et v. major 143, w-album et ilicis 27, 143, ab. cerri 143, acaciae, pruni et quercus 27, 143. ab. bellus 143, rubi 27, 143. Thecophora fovea 133, 208. Therapis evonymaria ab. obscura 35, 116, 171, Thyatira batis 50. Thyris fenestrella 185. Timandra amata 79. Tinea semifulvella 188. Tortrix viridana et heperana 153, pilleriana 108. Toxocampa craccae 61. Trachea atriplicis 16, 60. Trichophaga tapetzella 153. Triphosa dubitata 81, Trochilium apiformme 29, 185, crabroniforme 185. 205. Troides Elisabethae-Reginae 90 oblongomaculatus v. papuensis ab. Birói et Goliath 91.

Uropus ulmi 30.

Valeria oleagina 6. 209. Vanessa Levana et v. prosae 27, 168, ab. porima 168, c-album et polychloros 27, 168, ab. pyromelas 168, xanthomelas 168, ab. chelys 171, L-album 168, Antiopa 27, 168, ab. Artemis 168, Jo 27, 168, 192, ab. ioides et ab. Sardoa 168, urticae 27, 168, ab. exoculata 168, 171, Atalanta 27, 168, 194, cardui 27, 168, ab. Elymi 173. Venilia macularia 8 . Xanthia sulphurago et gilvago 61, fulvago et aurago ab. unicolor 206, Xylina socia et ornithopus 61. Xylomiges conspicilaris ab. melaleuca 61.

Zanclognatha tarsiplumalis et grisealis 61. Zelleralis 115, tenuialis et stramentacealis 172. Zeuzera pirina 30, 130. Zonosoma annulata, porata et punctaria 79, pendularia 34, pupillaria ab. badiaria 116. Zygaena pilosellae 29, 186, v. polygalae, ab. interrupta, ab. Pluto et v. nubigena 186, ab. diaphana 114, 186 brizae 29, 186, scabiosae 186, achillae 29, 186 v. bellis 186, ab. viciae 15, 186, ab. confluens 171, 186, meliloti 186, v. Stentzii 15, 186. trifolii, ab. confluens et ab. orobi 186, lonicerae et filipendulae 29, 186, ab. cytisi 186, ab. Mannii 114, 186, angelicae 29, 186, transalpina, Ephialtes et ab. Medusa 186, ab. coronillae 29, 186. ab. trigonillae 15, 29, 186, ab. Aeacus 186, 195, v. peucedani, ab. athamanthae et Fausta 186, carniolica 29, 186, v. diniensis et ab. hedysari 186, v. Horváthi et Vellayi 172.

c) Diptera.

Aulacocephala Braueri 19. Culex pipiens 65.
Eustalomyia festiva 110. Lucilia sericata 41.
Phytalmia cervicornis 20. Sarcophila Wohlfarthi 42.
Tachina glabrata 68.

d) Coleoptera.

Achenium ephippium 13. Acupalpus elegans 13. Adimonia circumdata et v. sela dica 14. Adonia v. ustula 14. Adoxus obscurus, villosulus, vitis, v. epilobii et v. Weisei 203. Aegosoma scabricorne 14. Agriotes lineatus 108. Alaudes singularis 139. Aleochara erythroptera et Milleri 13. Alexia tatrica 144. Allonyx quadrimaculatus 122. Alophus Kaufmanni 14. Amara rufipes 13. Anaspis pulicaria 18. Anchomma costatum 139 Anepsius delicatulus 140. Anisoplia segetum 21. Anomala v. cyanicollis 13, aenea 108. Anthaxia aurulenta 13. Hackeri 132. Anthonomus pomorum pyri 86, Antisphodrus aeacus 18. Apholeuonus nudus 64. Apion sulcifrons 14 Apoderus coryli 153. Atheta liturata 13. Athous undulatus et bifasciatus 64, niger 153.

Bathyscia dorotkana et narentina 78. Beccaria Wallacei et papuensis 42. Bembidium hypocrita 78. Bryaxis Helferi 13. Bruchus tristicula 14.

Caenocara Ganglbaueri 43. Calathus bosnicus 76. Calcoides v. pulchella 14. Callidium violaceum 154. Calochthebius Steinbühleri 88. Calosoma Maderae 57, inquisitor 175. Carabus Ulrichii et granulatus 56, Scheidleri v. virens et cancellatus 57, montivagus et v. blandus 13, caelatus et v. serajevoensis 62, v. rugosus, croaticus v. bosnicus et Pareyssi v. Gattereri 63, comptus et v. Dieneri 85, Neumayeri et dalmatinus 77, obsoletus 151, Hampei 152, auronitens et glabratus 154. Cardiophorus nigerrimus 13. Cerambyx Scopolii 44, 58, miles 14. Cetonia angustata et v. Diocletiana 77. Chlaenius azureus 77, terminatus 78. Chrysomela cacaliae 153. Cicindela campestris et ab. funebris 85, chiloleuca 12. Cionus pulverosus 14. Clemmys troglodytes 143. Clerus mutillarius 122. Cremeplatia sericea 139. Coccinella bipunctata 153. Coelambus enneagrammus 13. Conibius parallelus 140. Corynetes coeruleus 123. Craniotus pubesens 139. Crioceris lilii, merdigera v. rufipes, asparagi, 12-punctata v. dodecastigma, 14-puncata, paracenthensis et 5-punctata 184, v. thoracica 182, 184. Cryptocephalus, v. Pilleri, elongatus et frenatus v. callifer 14. Cryptoglossa verrucosa 140. Cryptophagus scanicus v. hirtulus 13. Cryptorhynchus lapathi 188, Cychrus semigranosus 76 v. balcanicus 64. Cymbiodita marginella 13. Cynegetis v. palustris 14.

Dacoderus striaticeps 140. Danacaea marginata 13, incana 79. Dapsa denticollis v. nigricollis, trimaculata 149. Daptus pictus 3 v. Kominecki 13. Dasytes dalmatinus 77. Moreli 43. Dasytiscus Ragusae 43, Denops albofasciata 120. Dermestes atomarius 13 Diamphida locusta 175. Diloboderus Abderus 58. Dima elaterioides 64. Donacia simplex 153. Dorcadion fulvum 58. Dryadites borneensis 42. Dynastes Hercules 58. Dyctioptera sanguinea 153. Dyschirius intermedius 78.

Eccoptogaster inctricatus 108. Elater sinuatus 13. Elateroides dermestoides 154. Encymon Erimae 42. Endomychus coccineus, v. Biehli, thoracicus 151. Enoplium serraticorne 123. Eumolpus vitis 108. Exilia timida 78.
Geotrupes Brancsiki 76. Gonocerus venator 59. Gymnetron v. plagiellum, antirrhini 14. Gyrinus hungaricus 13.

Halyzia 14-punctata 14. Haploscelis nitidus, madegassus et nossibéanus 42. Helophorus granularis 13. Helops picipes 13. Hesperophanes cinereus et griseus 78. Homalopiia marginata 13. Hoploderes spinipennis 57. Hydraena perparvula 62. Hylaia rubricollis 150. Hypera simplex 153. Laemos-

tenus bosnicus 64. Laena ferruginea 77. Lagarus submetallicus 13. Lampyris noctiluca 153. Larinus latus 77. Lasioderma corsicum, impunctatum, costulatum, Mulsanti, melanocephalum 43. Lathrobium furcatum 13. Leistus parvicollis 64. Lema cyanella, melanopus tristis, Lichenis et Erichsoni 182. v. Lipperti et septentrionis 182, 183. Leptusa Hopffgarteni 78. Liesthes seminigra 148. Lixus ferrulaginus 78. Luciola lusitanica 153. Ludius castaneus 13. Luperus saxonicus 14. Lycoperdina bovistae 149, banatica, succincta, v. disca, crassicornis 150. Lytta vesicatoria 186.

Macrotoma servilis 58. Magdalis duplicata 128. Mastigus dalmatinus 62. Megadontus azurescens et v. cordiscus 62. Melasis buprestoides 63. Melolontha vulgaris et hippocastani 153. Miarus scutellaris 14. Molops alpestris 63 bosnicus, curtala, obtusangulus et ab. rubripes 64. Mononychus salviae 14. Mordella fasciata v. coronata 13. Mordellistena brevicauda 13. Morimus Ganglbaueri 78. Mourloniella solenhofensis 131. Mycetaea hirta 148. Mycetina cruciata 144, 150, v. calabra 150, v. Fussi 144, 150, v. balcanica et montana 42. Mychophilus minutus 147.

Nebria Germari 78. Necrobia ruficollis, violacea, Konowi, rufipes et pilifera 123. Nosoderma diabolicum, plicatum et porcatum 140. Notiophilus substriatus.

Ocalea brevicornis 78. Ochina ferruginea 43. Olisthopus glabricollis 78. Omophlus dilatatus v. longicornis 13. Omphreus morio et v. Beckianus 63, 64. Opetiopalpus scutellaris 124. Opilo taeniatus, pallidus, domesticus et mollis 121. Oreina variabilis 63. Orthopleura sanguinicollis 123. Otiorrhynchus v. viridilimbatus 76, rhamni, gylipus, vastus, imitator, v. pronjus et Blanchardi 78, bosnicus et multicostatus 63, ligustici 108. Oxymirus cursor 154.

Pentodon idiota 77. Philonthus nitidulus 13. Philydrus maritimus 13. Phyllobius aurifer 13. Phylethus bifasciatus 140. Phyltatocus Leayi 58. Phymatodes Kollari 78. glabratus 85. Phytoecia caerulescens 77. Pissodes harcyniae, validirostris et notatus 108. Platydema violacea 63. Platynus scrobiculatus et antennarius 63, lugens 13, glacialis 78. Pleganophorus bispinosus 144, 149. Podonta dalmatina 77. Polyphylla fullo 134. Prionochthebius adriaticus 88. Procerus gigas 71. Pterostichus fasciatopunctatus, Meisteri et Brucki 63 v. carniolicus 76. Reiseri 78, cophosioides et Etelkae 13. Purpuricenus hungaricus, budensis v. cinctus et v. globulicollis 77.

Rhagonycha melanura 153. Rhagodera tuberculata 140. Rhagium inquisitor et mordax 154. Rhinoncus scapularis 14. Rhopalopus insubricus et femoratus 78, Rhynchites ruri et conicus 87, betuleti 108. Rosalia alpina 58, 100, ab prolongata, ab. Pici, ab. Reitteri, ab. multimaculata 100, ab. confluens, ab. parvonotata, ab. obliterata, ab. geminata, ab. transsylvanica, ab. Croissandeaui, ab. Kautzi, ab. bifasciata, ab. interrupta et ab. connexa 101.

Saula Birói 42. Semanotus russicus 85. Sitaris muralis 13. Stones lineatus 129. Sparedrus testaceus 13. Sphaerosoma globosum 146, v. glabrum 146. Seidlitzi 144, 146, v. tatricum 146, punctatum 144, 147, carpathicum, pilosum, piliferum et Reitteri 147. Stenopterus flavicornis 78. Stenotarsus Birói 42. Strophosomus coryli 153. Symbiotes gibberosus et armatus 148, Synoxylon geminatum 43.

Tachys scutellaris 13. Tarsostenus univittatus 121. Telephorus melanurus 153. Tetropium luridum 154. Thanasimus rufipes et formicarius 122. Theca Championi, conicicollis et striatula 43. Tharops nigriceps 63. Tillus pallidipennis, elongatus et unifasciatus 129. Timarcha corinthia 78. Tribolium madens 13. Trichodes favarius 122, apiarius et irkutensis 123. Tropiphorus ochraceosignatus 68. Trycherus elegans 42.

Usechus lacerta 140.

Xylopertha Heydeni 43. Xylosteus Spinolae 18.

Zeugophora flavicollis, v. australis, scutellaris et subspinosa 182.

e) Hemiptera.

Aspidiotus ostraeformis 130.
Chrysomphalus ficus et minor 74. Coriza mercenaria 107.
Dactylopius vitis 108.
Lecanium vini 108.
Notonecta americana 107.
Pterochlorus longipes 151. Phylloxera grecus 13), vastatrix 22, 66. Phytoptes vitis 108.
Schizoneura lanigera 106.
Tetranichus tilarius 108.

f) Orthoptera et Dermatoptera.

Acridium aegyptium 157. Acrometopa macropoda 158. Ameles decolor 156. Anechura bipunctata 156. Anisolabis maritima 156. Anterastes Raymondi 158. Arachnocephalus vestitus 159. Aphlebia brevipennis, marginata, maculata 156, var. Sshäfferi 11.

Bacillus Rossii 156, Redtenbacheri 157. Barbitistes constrictus 11, 158, Ocskayi 11, Yersini 158. Blatta germanica 156.

Caloptenus italicus v. marginellus et v. ictericus 157. Chelidura acanthopygia 156. Conocephalus nitidulus et v. obscurus 158. Cuculigera hystrix 157. Cyrtaspis scutata 158.

Decticus albifrons 159.

Ectobia albicincta 156. Empusa fasciata 156. Epacromia strepens 157. Ephippigera vitium, limbata, v. minor, v. major et sphacophila 159.

Forficula auricularia 11, 22, 156, f. macrolabia 156, f. pubescens 156.
Galganea morio 156. Gomphocerus maculatus 157. Gryllomorpha dalmatina 159. Gryllus burdigalensis 159.

Hierodula bipapilla 21.
Isophpa modesta 11, 159, costata, speciosaet, brevipennis 11.
Labidura riparia 155. Leptophyes Bosci 11, discoidalis 11, 159, laticauda 158. Loboptera decipiens 156. Locusta cantans 158.

Mantis religiosa 156, ab. flava et ab. brunnea 156. Mogoplistes brunneus 159.
Nemobius Heydeni 159.
Oedaleus nigrofasciatus 157.

Pachytrachelus frater 155, gracilis 11. Pachytylus migratorius et danicus 157. Paracaloptenus Brunneri 157. Paracinema tricolor 157. Paratettix meridionalis Rbr. 157. Periplaneta americana 156. Pezotettix alpinus et Salamandra 157, Schmidtii 11. Phaneroptera quadripunctata 158. Platycleis affinis 158, amplipennis 155, 158, Domogledi 11, Kraussi 158, marmorata 155, 158, montana 11, Roeseli 158, sepium 158, stricta 158, tesselata 158, vittata 11. Precilimon affinis 11. Schnidti 11. Brunneri 11. Fussi 11, elegans 11, 158, thoracicus 11, 158, intermedia 11, ornatus 158.

Rhacocleis discrepans 158.

Saga serrata 158. Schistocerca peregrina 157. Sphingonotus coerulans 157. Stenobothrus apricarius 157, crassipes 11, elegans 157, v. istrianus 157, miniatus 157, morio 157, nigrogeniculatus 157, nigromaculatus 157, petraeus 157, pullus 10, vagans 157. Stethophyma brevipenne 157.

Tettix Krausii et depressa 157. Thamnotrizon apterus 158, dalmaticus 158, femoratus 158, Frivaldszkyi 11, litoralis 11, 158, transylvanicus 11. Troglophilus cavicola et neglectus 159. Tryxalis nasuta 157. Tylopsis liliifolia et v. gracilis 158.

Xiphidium dorsale 158, hastatum 11.

g) Neuroptera et Pseudo-Neuroptera.

Aeschna borealis 33.
Cordulegaster annulatus 33.
Cordyurus venosus 34. Epitheca arctica 33, alpestris 33.
Leucorrhinia rubicunda 33, albifrons 33, caudalis 28.
Oligoneura rhenana 34, pallida 34.
Palingenia longicauda 34.

h) Thysanoptera

Anisosphaera problematica 43.
Lepisma myrmecophila 43, anguliseta 43.
Seira pallidipes 43. Smynthurus maculatus 45.
Thrips frumentaria 22.

Crustacea.

Limnicythere hungarica 44.

„ROVARTANI LAPOK“

Auszug der Aufsätze dieser in ungar. Sprache erscheinenden entomologischen Monatschrift

Unter Mitwirkung von

Dr. *A. Bedö*, Dr. *C. Chyzer*, Dr. *G. Entz* und Dr. *G. Horváth*

redigirt von

L. v. Aigner-Abafi und E. Csiki.

Budapest VIII., Rökk-Sz.-Gasse 32.

1900. Dez | VII. Band | Heft 10.

S. 199. **L. v. Aigner-Abafi: Unsere alpinen Lepidopteren.** Davon ausgehend, dass die Alpenfalter auf allen Hochgebirgen der palaearctischen Zone vorkommen, bedauert Verfasser, dass das Höhenvorkommen der Falter Ungarns noch nicht beobachtet ist und lenkt hierauf die Aufmerksamkeit der Sammler.

S. 203. **E. Csiki: Über den Reben-Fallkäfer.** Nach Weise hat für den Namen *Adoxus vitis* die Bezeichung *A. villosulus* Schrnk. einzutreten, ausser welchem auch *var. Weisei* Heyd., sowie *Adoxus obscurus* Linn. und *var. epilobii* Weise in Ungarn vorkommen. *A. villosulus* lebt vorzüglich an Epilobium angustifolium, wird aber auch der Weincultur oft sehr schädlich. Allein trotzdem derselbe schon früher in Südfrankreich als Rebenschädling bekannt war, wurde seine Biologie erst in Ungarn durch Dr. G. Horváth (1892) geboten, der constatirte, dass der Käfer die Rebenblätter minirt, die Trauben aber seltener angreift, während die Larve in den Wurzeln Gänge anlegt, wodurch die Rebe früher oder später zu Grunde gerichtet wird. Zur Bekämpfung des Käfers wird das Ablesen derselben, event. mit Hilfe von Geflügel, gegen die Larven aber das Verfahren mit Kohlensulphid angewendet. Verfasser giebt eine Beschreibung der zwei Arten mit ihren beiden Varietäten.

S. 205. **J. Dahlström: Beitrag zur Lepidopteren-Fauna Ungarns.** Nach langjährigem Sammeln giebt Verfasser ein Verzeichniss derjenigen Formen, welche er für Ungarn neu constatirte, u. z.: *Deilephila euphorbiae var. rubrescens, Smerinthus hibr. hybridus, Trochilium crabroniformis, Ino statices v. crassicornis, Setina irrorella ab. Freyeri, Hepialus humuli v. hethlandica, Bombyx crataegi v. Ariae, Lasiocampa populifolii v. aestiva, Acronycta euphorbiae v. montivaga, Mamestra dissimilis v. varians, M. dentina ab. Latenai, Hydroecia nictitans v. lucens, Leucania lythargyria v. Argiritis, Caradrina quadripunctata v. Menetriesii, C. Selini, Cosmia contusa, Cleoceris viminalis v. obscura, Orthosia pistaciina v. Serina, Xanthia aurago ab. unicolor, Herminia modestalis, Eugonia quercinaria ab. equestraria, Hibernia leucophaearia ab. marmorinaria, Phigalia pedaria ab. extinctaria, Boarmia roboraria ab. infuscata, B. luridata ab. obscurior, Psodos alticolaria, Cidaria hastata v. gothicata, C. unifasciata, Eupithecia trisignaria, E. virgaureata, E. expallidata.*

S. 207. **L. v. Aigner Abafi: Zur Biologie der Noctuen.** Über Nahrungspflanzen, Lebensweise und Zucht zahlreicher Noctuen.

Kleinere Mittheilungen.

S. 211. *Zoologische Mittheilungen* Unter diesem Titel (ungarisch) erscheinen nunmehr die Vorträge der zoolo. Section der Naturwissenschaftlichen Gesellschaft zu Budapest. Heft 1. und 2. enthalten: Dr. G. Entz: Die Fauna der Salzwässer und die Entstehung derselben, nebst Beschreibung einiger neuer Arten. Dr. K. Kertész giebt eine Übersicht der ungar. Notacanthen. E. Csiki die Monographie der Cicindelen Ungarns. Dr. G. Horváth dissertirt über die Entstehung der Fauna Ungarns, einem Gemenge der Fauna von Ost-, Süd- und West-Europa. Dr. A. Lendl ergeht sich über die Zeichnung der Kreuzspinnen. Dr. St. Ratz beschreibt neuguineische Cestoden. Als Subgenus „Loxocarabus" beschreibt J. Mallász den *Carabus obsoletus* und seine Varietäten. Ferner kleinere Mittheilungen von L. v. Aigner-Abafi, E. Csiki, Dr. K. Kertész und Z. Szilády. Die Redaction besorgt Dr. E. v. Daday.

S. 212. *W. Weissmantel:* Über *Pterogon Proserpina*, deren Raupe Verfasser im Komitat Trencsén in grosser Anzahl fand, welche jedoch grösstentheils einer Seuche zum Opfer fielen.

S. 213. *E. A. Hudák*: Lepidopteren, welche für Gölnitz neu constatirt wurden. (S. ungar. Text).

S. 213. *Über „Kara-Kurt"*, die gefährliche schwarze Spinne der Kirgisen, deren Biss für das Kameel fast unbedingt, für den Menschen seltener tödtlich ist.

S. 213. *E. Gruber*: *Papilio Machaon* kommt bei Arad im Gebirge in blass, in der Ebene in dunkel gefärbten Stücken vor, die sich der *var. aurantiaca* nähern.

S. 214. *Über phosphorescirende Falter* und Raupen nach Dubois und Schultz.

S. 214. *Z. Szilády* hielt in der zoologischen Section der Naturwissenschaftlichen Gesellschaft einen Vortrag über die Lebensweise der Süsswasser-Hydrachniden.

S. 214. *L. v. A. A.* Anderson beobachtete, dass *Macroglossa stellatarum* beim Flug ein Summen, wie das der Hummel vernehmen lasse. Verfasser hat diesen Laut weder bei der erwähnten, noch der verwandten Art *M. fuciformis*, die er beide bereits in grosser Anzahl gefangen, je vernommen, giebt aber zu, dass ein gewisses Summen in geschlossenem Raume z. B. in einer Veranda, hörbar sein könne.

S. 214. Necrolog des Dipterologen Josef Mik, gest. 13. Okt. 1900.

XX-ik katalógusom, illetve árjegyzékem, mely az idén gyűjtött sok ezer szépen praeparált és pontosan meghatározott ritka európai és kivált magyarországi *Coleopterát* tartalmaz, — megjelent és kívánatra ingyen és portómentesen küldöm. A legritkább bogarak a szokásos áron alul, azaz 70—75% árengedménynyel kaphatók.

Tavarnok u. p. N.-Tapolcsány. *Kelecsényi Károly.*

Coleoptera-kereskedés. Mint honunkban a legrégibb és legnagyobb rovarkereskedés tulajdonosa, ajánlom magángyűjtőknek, iskoláknak, gazdászoknak és erdészekuek 8000 hibátlanul meghatározott honi és külföldi fajból álló rovar-készletemet. Honi faunánk közönséges és l e g r i t k á b b fajai nagy számban, továbbá több száz exotikus faj. Iskolák részére gyűjteményeket olcsón állítok össze. Honi gyűjtőkkel szívesen lépek csereviszonyba.

Megkeresésre nyomatott árjegyzéket ingyen és bérmentve küldök.

Német-Bogsán. (Krassó-Szörénymegye.)

Merkl Ede.

Magyarország madarai. *A hazai madárvilág megismerésének vezérfonala.* Irta: Dr. M a d a r á s z G y u l a. Ezen munkából megjelent az 1—3. füzet; az *első füzet* a szisztematikai részszel kezdődik s az *Éneklők* rendjének négy családját, ugymint: a *varju-, sárga-rigó-, seregély-* és *pinty-féléket*; a *második füzet a pacsirta-, billegetető-* és *poszátaféléket*; a harmadik a *vizirigó-, ökörszem- és rigóféléket*; a negyedik pedig a *pipőke-, czinege-, küllő-, famászó-, gébics-, selyemfark-, fecske- és légykapófféléket*; az ötödik, mely most jelent meg, a *rikácsolókat, kakuk-, harkály-* és *bagoly*-féléket tartalmazza.

A munka díszes kiállításban, a szerző eredeti rajzaival, és színes táblákkal, quart formátumban 10—12 füzetben fog befejezést nyerni. Az általános ismeretekre vonatkozó bevezető rész az utolsó füzetben a tárgymutatóval egyetemben jelenik meg.

Előfizetési ára 1—1 füzetnek 1 frt 50 kr, az egész munkának 15 frt Az előfizetési pénzek *Dr. Madarász Gyulá*-hoz, (Magyar Nemzeti Muzeum) vagy a *Rovartani Lapok* szerkesztőségéhez czímzendők.

Rovar-gyűjtemények tulajdonosait (magánosokat úgy mint intézeteket) felkérjük, szíveskedjenek velünk közölni, hogy azok minő rovarrendeket ölelnek fel, körülbelül hány fajt és példányt foglalnak magukban, ki gyűjtötte, mely években? *A »Rovartani Lapok» szerkesztősége.*

Acherontia Atropos. Felkérem t. rovarászainkat, hogy a *halálfőpillét* és *bábját* lehető nagy számban hozzám beküldeni szíveskedjenek: Készséggel szolgálok cserében más lepkékkel. Szívesen fogadnék el cserében *Saturnia pyrit, Vanessa C-albumot* és egyéb közönségesebb fajokat is, s e czélra kérem a tölös példányok jegyzékét.

Budapest VIII. Rökk-Szilárd-u. 32. *A. Aigner Lajos.*

Entomologiai művek.

Általános. *Kárpáti E.* Állatmuzeum, utasitás állatok kitömesére s eltartására, és csontvázak készitésére, ábrákkal 1 kor. 40 fill. — *Bein K.* A kis rovargyűjtő. Utasítás a kiválóbb rovarok megismerésére és gyűjtésére 2 kor. *Szekeres F. Ö.* A rovargyűjtő 1 kor. 60 fill. — *Lejtényi S.* Rovargyűjtő. Segédkönyv a középiskolai ifjuság számára, kötve 1 kor. — *Kriesch J.* A rovarok világa. 16 ábrával 80 fill. — *Dr. Horváth G.* A rovarok dimorphismusáról. 1 táblával 80 fill. — *Kirándulók* zsebkönyve. 70 rajzzal, kötve 3 kor. 50 fill. — *Dr. Lendl A.* Rövid útmutatás a természetrajzi gyűjtemények konzerválásához 80 fil. — *Klein Gy.* A rovarevő növényekről 6 rajzzal, 50 fil. — *Dr. Daday J.* Rovartani műszótár 1 kor. 60 fill. — *Hoffer*, Praxis der Insektendunde. 3 kor. — *Kolbe*, Einführung in die Kenntniss der Insekten 17 kor. *Schlechtendal und Wünsche*, Die Insekten, Anleitung zur Kenntniss derselben.

Hymenoptera. *Mocsáry S.* A magyar fauna fémdarazsai 2 kor. 40 fill. A magyar fauna másnejű darazsai 2 táblával 1 kor. 20 fill Adatok Magyarország fürkész darazsainak ismeretéhez I. 1 kor. 20 fill. Földünk fémdarazsainak magánrajza 40 kor. Magyarország Hymenopterái (A magyar Birodalom Állatvilága) 9 kor. 60 fill.

Lepidoptera. *Bein* K. A kis lepkegyűjtő. A lepkék ismertetése és gyűjtése 2 kor. — A. *Aigner L.* A lepkészet története Magyarországon 3 kor. — A. *Aigner L., Pável J.* és *Dr. Uhryk N.* Magyarország Lepidopterái (A magy. Birod. Állatvilága) 6 kor. — *Berge*, Schmetterlingsbuch 8. Aufl. 1300 Abb. auf 50 farb. Tafeln 25 kor. 20 fill. — *Hofmann*, Die Gross-Schmetterlinge Europas 2. Aufl. 2000 Abb. auf 71 farb. Tafeln 30 kor. Die Raupen der Gross-Schmetterlinge Europas. 1900 Abb. auf 50 Tafeln 30 kor.

Diptera. *Tömösváry Ö.* Egy tömegesen tenyésző légyfaj az Alsó-Duna mellékeiről 3 tábl. 60 fill. — *Thalhammer J.* Magyarország Dipterái (A m. Birod. Állatvilága) 4 kor. 80 fill. — *Kertész K.* Catalogus Tabanidarum orbis terrarum universi 6 kor.

Coleoptera. *Török P.* Bogár-határozó 2 kor. 80 fill. — *Bein* K. A kis bogárgyűjtő. A bogarak ismertetése és gyűjtése 2 kor. — *Frivaldszky J.* A magyarországi téhelyröpűek (Coleoptera) műszavainak magyarázata rövid boncz- és élettani ismertetéssel. 2 kor. 40 fill — *Kuthy D.* Magyarország Coleopterái A m. Birod. Állatvilága) 14 kor. 40 fill. — *Calwer*, Käferbuch 5. Aufl. mit 48 color. Tafeln 24 kor. — *Seidlitz*, Fauna Transsylvanica 12 kor.

Hemiptera. *Dr. Horváth G.*, Magyarország Bobodács-féléinek magánrajza 1 tábl. 5 kor. — Adatok a hazai félröpűek ismeretéhez 40 fill. A magyarországi Psyllidákról 40 fill. Az Eremocoris-fajok magánrajza. 2 tábl. 60 fill. Magyarország Hemipterái (A m. Birod. Állatvilága) 4 kor. 80 fill.

Orthoptera, Pseudoneuroptera és Neuroptera. *Frivaldszky J.* A magyarországi egyenesröpűek magánrajza 7 tábl. 3 kor. — *Pungur Gy.* A magyarországi tücsökfélék természetrajza 6 tábl. 5 kor. — *Pungur Gy.* és *Mocsáry S.* Magyarország Orthopterái, Pseudoneuropterái és Neuropterái. (A m. Birod. Állatvilága) 3 kor. — *Kohaut R.* Magyarország szitakötő-féléi. Szines tábl. 2 kor. 60 fill.

Myriapoda. *Dr. Daday J.* A magyarországi Myropodák magánrajza 4 táblával 4 kor. Dr. *Daday J.* Magyarország Myriopodái és Crustaceái (A m. Birod. Állatvilága). 2 kor.

Arachnoidea. *Dr. Chyzer K.* és *Kulczynski L.* Araneae Hungariae 3 kötet 24 kor. — *Herman Ö.*, Magyarország pókfaunája 3 kötet, csak a 2—3. kötet kapható 16 kor. — Dr. *Lendl* A. A pókok, különösen a kerekhálós pókok természetes osztályozása 1 kor. — *Arachnoidea: Chyzer*, Scorpiones, *Daday*, Pseudoscorpiones et Opiliones, *Chyzer* et *Kulczynski*, Araneae. (A m. Birod. Állatvilága) 2 kor. 40 fill. — *Karpeles L.* Adalék Magyarország atkafaunájához. 8 táblával 2 kor.

Crustacea: Dr. *Daday J.* A Magyarországban eddig talált szabadon élő evezőlábú rákok magánrajza. 4 tábl. 3 kor. A magyarországi Branchipus-fajok átnézete. 1 kor. A magyarországi Diaptomus-fajok átnézete 1 kor.

E művek szerkesztőségünk útján is megrendelhetők.

Schmidl Sándor. könyvnyomdája Budapest, VI., Szerecsen-u 6.

.R873
ENT

Kot. 7 tuzet 10
1900: dec.